

lyen adnunc. Annakokaért úgy kell azokat ostogadnunc, és olly helyre költenünc, hogy mindenkor füleinkben zengedezzen ez szó: Adgya fá-mot az te sáfarkodásodiol. Egyfermind eskünkbe jussón azis, ki kérje ez illyen fámot? Az tudnillic, az ki, miképpen hogy az maga tartoztatást, jozanságot, féldséget és mértékletességet keményen meg hatra és paran-czolta: azonképpen megis átkoz minden tobzodást, kevékedést, pom-páskodást, és hijába valóságot: az kinec semmi egyéb sáfarkodás nem tet-zic, hanem az melly feretettel vagy on övfoglalva; az ki minden gyöny-örködéseket, az mellyec az embernek elméjét az tisztaságtól és tisztaságtól elszakasztá, avagy az ő értelmes érzékenységeket meghomályosítottá és megtompítottá, tulaydon fáyával kárhoztatta.

6. Végezetre ezis jól meg kell gondolni, hogy az Ur Isten közzü-lünc kineckinec megparanczolla, hogy ez életnek minden dolgában, minden az ő kivarallyára nézzen: mert jól tudgya melly nagy nyughatat-lansággal izzadgyon és égjen az emberi értelem, és melly zabolatlan álha-tatlansággal fáguldgyon idestova, és melly nagy kivánsága legyen az ő tisz-téség halafó voltánac különbkülömb dolgoknak egyfermind elfoga-sára. Annakokaért hogy az mi bolondságunc és vakmerőségunc által min-denek tetul mind egy rakasba ne zavarodnánac és elegyednénc, ez élet-nec állapotit rendit fépen megválastotta, és kineckinec tisztit és munkáját megfábtá és megtendelte: Es hogy senki vakmerőségből az ő tzillyát által ne hágja, az életnek ez illyen állapotit és rendit hivatalnac nevezte. Kineckinec azért, az ő életinec neme, mint egy hadi strása állás úgy megrendeltetett és tulaydonitott az Uról, hogy az ő életnek egék folyásában rendetlenül idestova ne hayarnának és inditánac. Ez az megkülömbözterés pedig olly fükséges, hogy minden mi czelekedetinc az ferint itiltessenc és becziutessenc meg ő töle: és gyakorta fockal kü-lömben, hogy nem az emberi és filosofusi okoság itilnéje. Semmi nem tartatic diczeretesb dolognac, még az világi Bölczeknélis, mint hazánkat az erőszakos kegyetlenségtől megfabadítani. Az mennyei Birónac fáva által pedig, nyilván kárhoztattatic, az kihivatalnélkül, kezeit valamely kegyetlenül uralkodo Tyrannusta veti.

De nem akaroc példáknac előfamlálásával késedelmezni, elég hogy tudgyuc azt, hogy az isten ferint valo hivatal legyen minden ügyek-ben és dolgokban, az igazán valo czelekedetnek kezdeti és fundamento-ma: á ki magát az ferint nem igazittya, az ollyan soha semmi tisztben és cze-lekedetben igaz uton nem megyen. Czelekedetic talám néha valamit az mi diczeretesnecláttzic: de akar az melly láttatos és fines legyenis az emberec előtt, de az Isten féki előtt ugyan czac megpöketic és megvette-tic: An-

tic: Annakfelötte hogy ha az mi hivatalunkat egy általlyában mint egy re-gulánac nem tartyc, tehát az mi életünknek semmi részeiben sem lefen semmi egyenlőség, hanem minden övforgattatic és zavarodic. Ack or va-gyon azért ostán az te életed legjóbban rendeltetvén, hogyha erre az tzilra igazitatic. Mert illyenképpen az onnön magá alhatatlankodása által senki arra nem inditatic, hogy tobbet kísértsen, hogy nem az mennyit fényved-het az ő hivatala: mivelhogy tudgya azt, hogy nem illic hozzá hogy az ő tzillyát által hágja. Az ki tisztnélkül vagy on, az ollyan az közpolgári életet unakodásnélkül viseli, hogy azt az állapotot, az mellybe az Isten otet hely-heztette, el ne hadgya. Visontag az sem kicziny vigasztalás és megenyhi-tés lefen, minden forgalmatosságban, munkában, fáradságban és egyéb terheltetésekben, midön kiki mind tudgya, hogy mind ezekben ő né-kie az Isten igazgatója és vezérloje legyen. Az Fejedelemség az ő tisztit örömesben fogja és czelekedti: az házi gazda magát az ő hivatalához an-nyival ferényebben alkolmaztattya: Kiki minden az ő életinec állapotitá-ban, minden kárvallást, forgalmatosságokat, unalmas inséget, foron-gatást elvisel és megfényved, midön bizonyos abban, hogy kineckinec ter-he az Istenül legyen reája vettetve. Ebből ostán nagy jeles vigasztalásis fármazic, hogy semmi olly fényes és aláyalo dolog ne legyen, az melly, (czac hogy hivatalodnac engedgy) az Isten előtt legdrágalatosbnac és fé-nyeslegesbnec ne tartatnéc.

TIZENEGGYEDIC RESZ.

Az Hitnek megigazulásáru, és első szer az Hit nevénc és ez dolognac mi vol-táru, és megírásáru.

EN azt aranzom hogy immár eléggé meg magyaráztam odafel, hogy az Törvéntül megátkoztatott ember, az elvehett idvöséget, miképpen nyerhesse meg visontag és vehesse elegyedül czac az Hit által. Ismét az Hit ő maga miczoda legyen, és melly isteni jótéteményeket férezzen az em-bernek, és miczoda hasnot és gyümölczöt teremtsen és hozzon. Summája pedig ez volt, hogy mi az Istennek jóvöltából minékünc adatott Christust hit által vefstic el és birjuc, az mellynek velünc közlése által két fele ki-váltképpen való kegyelmer fogunc el: tudnillic, hogy mi az ő ártatlan-sága által az Istenhöz megengesteltetvén, immár mennyekben, á kemény Biro helyett, kegyelmes Arýanc vagy on. Es annakutánna hogy az ő Lelke által megfénteltetvén, ártatlan és uy életre igyekezzünc. Es bizonyá-ra az nyonnan fületéről, melly az másodic kegyelem, annyit sóltunc

az mennyi fiukség volt és elégedendőnek láttott. Az megigazulás azért volt olly röviden megemlítve, mert előfer igazán meg kellett értetni, melly igen nem hivolkodó az hit az jó czelekedetektől, az melly által egyedül fogjuk el Istennel irgalmaságából, az nekünk ajándékozott kegyelmet. Es mineműec legyen az fenteknek jó czelekedeti, az mellyekben áll ez kérdésnek egy része. Mostan azért tellyésséggel meg kell forgatnunc, és úgy meg kell fontolnunc, hogy meg emlékezzünc arról, hogy az legyen az kiváltképpen való fundamentum, az melly az Religiót tartása és viseltye: hogy annyival nagyobb figyelmetésséggel és forgalmatosb meg gondolattal fogjunk hozzája. Mert ha mindeneknek előtte meg nem érted és tudod, mint legyen az Istennel dolgod, és mi czoda legyen az ő itéleti felőled: az mint hogy semmi fundamentomod nincz az mellyre idvőségedet helyhez tethetnéd, azonképpen fundamentomod sem lehet, az mellyre az Istenhöz való félelmedet és tiszteletedet éppithetnéd. De ennek megtudása melly fiukséges legyen önnön magából az megismerésből nyilván látszik, és inkább meglátszik.

2. Továbbá hogy meg ne tánto rogyunc mindgyárt az első elkezésben (melly meg lenne, hogy ha valami ismeretlen dologról kezdenék disputálni) magyarázzuc meg azért előfer, mit akarjanac ez főlélnac módgyai: hogy az ember az Isten előtt megigazítsék, és mi legyen, Hűt által avagy czelekedetec által megigazulni. Az Isten előtt megigazulni az mondati, az ki az Isten itéleti által igaznak is beczületes, és ő nála kedves. Az miképpen hogy az Isten előtt minden hamisság utálatos; azonképpen az bűnös is az ő fenei előtt semmi kegyelmet nem találhat, az mennyiben bűnös, és vala meddig ő bűnösnek tartati. Annak okaért valahol bűn vagy, ott forog az Istennel haragja és bossu állásais. Az igazitatic pedig meg, az ki nem bűnösnek, hanem igaznak tartati. Es annak okaért meg is áll az Istennel itilő féki előtt, az holott minden bűnösök lerohannac. Az miképpen midő az ártatlanul bévadolatott, az igaz bírónac itilő féki eleibe vitetné, arról mondatné az, holott az ő ártatlansága ferint itiltezt meg, hogy az Bíró előtt megigazitatott legyen: Azonképpen az Isten előtt is az igazitatic meg, az ki az bűnösök száma közzül kiválastatván, az Isten bizonsága és otalmazója az ő igazságának. Illyen módon mondati azért czelekedetek által megigazolni, az az kinek életében olly nagy tisztaóság és hentség találtati, az melly az igazságac bizonságtételét megérdemli az Istennel féki előtt: avagy az ki az ő tökéletes czelekedetivel az ő törvényételinec és iteletinec megfizethet és eleget tehet. Ezellenben az igazitatic Hűt által meg, az ki az igazságac czelekedetétől elrekesztetvén, az Christus igazságac Hűt fogja meg, az mellyel felöltöztetvén

az Istennel sine előtt nem úgy mint bűnös, hanem úgy mint igaz jelenic meg. Így magyarázzuc mi egyigyűen az megigazulást, olly elvételne, az melly által minket az Isten kegyelmében vést, és igazaknac tart: Es azt mondgyuc hogy az bűnöknek megbocznattyában állyon, és az Christus igazságac nekünc tulaydonításában.

3. Ez dolognac megerősítésére azért, soc és világos bizonsági vadnac előttünc az fent Irásnac. Előfer, nem tagadtathatic, hogy ez legyen legtulaydonab és gyakorlottab értelme az Igének. De mivelhogy minden helyeknek elő fámlálása és ő fve hasonlítása fokidőre lenne, elég legyen az Keresztén olvasokat azokról czele megemlékeztetni, mert magoktul könnyen esekbe vehetic. Czac valami keveset hozoc be, az mellyekben ez megigazulás, az mellyről föllunc, nevezet ferint tanitatic.

Elsőben, holott fent Lukác mondgya, hogy az nép midő Christus halgatná, az Istent igazitotta: és midő Christus azt mondgya, hogy az bölcsesség az ő fiaival igazitatic meg, nem azt teszi hogy igazságac közlöttenec véle, melly az Istennel mindenkoron tellyésséggel megmarad, ha finte ez egész világ azt el akarná is ő tőle venni: Azt sem teszi, hogy az idvőséggel tudományac igazzá tennéje, az mellynek igazsága magában meg vagy: hanem mind az két mondas finte annyit teszi, mint az Istennel és az ő tudományac azt az diczeretet adni, az mellyre mind kettő méltó. Visontag midő Christusá Phariséusokat feddi, hogy ő magoc igazitatyak magokat, nem úgy érti, mintha azoc igazán czelekedéseccel igazságra tennénc fert, hanem hogy nagy tisztelet kivánással kapnác az igazságnac hitét nevet noha attul üressé volnának. Ez értelmet jobban megérti, az kik az Sido nyelvhez tudnac: az melly bűnösöknek vagy gonoftevőknek nevezi, nem czac azokat, az kik jól tudgyac az ő gonof téteményeket, hanem mind azokatis, az kik úgy mint bűnösök kárhoztatnac.

Mert Bersébais midő azt mondgya, hogy ő és Salomon bűnösök-ké avagy gonof tétőkélőtenec volna, azt nem úgy érri, mintha valami gonof tétemény volna bennec, hanem panaszkodik azon, hogy ő és az ő fia meggyalaztatnának, hogy emberöket az gonof tétőc és megvetőttec közzé fámlálná, hogyha David annac eleit nem venné. Mindazáltal világol meggettzi az textusnac rendiből, hogy ez ige, az hol Görögül és Deakul olvastatik is, külömben ne értethessék, hanem hogy igaznac tartatni és beczületesni, és hogy nem vétetic olly jóságért, az melly az emberbe legyen önterve. Az mi pedig ez jelen való dologit illeti, midő f. Pal azt mondgya, hogy az Irás eleve meglátta legyen, hogy az Isten á Pogányokat Hit által teszi igazakká, mit értenél azon egyebet, hanem hogy az Isten az igazságac hit által tulaydonítsa nekic? Ismét az hol azt mondgya, Hogy az Isten azt az.

Rom. 3. v. 26.

istentelent, az melly az Christusban valo hitben vagyon, megigazittya; mi-
czoda egyéb értelme lehet, hanem hogy azokat Hitnec általa, az kárho-
zatból, az mellyet az ő istentelen dolgaikkal érdemlettec, megfabadittya?

Rom. 3. v. 33.

Ezent az rekeftő végezésben még világosábban kijelenti, midőn ezt ki-
áltya: Kiczoda kárhoztatná az Istenec válastottit? az Isten az, az ki őket
megigazittya. Kiczoda kárhoztatná? Christus az, az ki meghólt; sőt inkább
az ki felis támadott, és mostan mi éretünc könyörög. Mert finte annyi ez,
mintha azt mondáná; Ki vádolná azokat, az kiket az Isten mentlegeteknec
mondott? Kiczoda kárhoztatná azokat, az kiket Christus az ő méntségé-
vel otalmaz? Megigazítani annakokaért semmi nem egyéb, hanem azt az
ki váldolatott volt, ugy mint az ki ártatlanságát megmutatta, az vétke-
si idezetből, méntségé tenni és megfabadultnac jelteni. Mivel azért
hogy ez így vagyon; hogy az Isten minket az Jesus Christusnac áldozattya
és értünc esedezése által, igazit meg, tehát nem az mi tulaydon ártatlansá-
gunkért, hanem az Christus igazságának tulaydonitása által tében minket
méntségécké, hogy mi az Christusban igazaknac tartassunc, az kic min-
nen magunkban igazac nem vagyunc.

A. R. 13. v. 38.

Igy olvassuc az Apostoli czeleke-
deteknec 13. részében is, az fient Pal Predikatiojában: Ez által hirdetteti-
néktec bűneitek nec boczanattya; és mind azoktul, az mellyec által nem
igazitatthatatoc meg Mofés törvényében, kiki minden az kiebben hisen
meg igazul. Látod itt, hogy ez a megigazítás, az bűnök nec megboczanat-
tya után, ugy mint annac magyarázat: yaul tétetic. Látod azt hogy nyilván a
bűnöktől valo megoldoztatásért vétéséc: Látod hogy ezen, az törvenec
czelekedtől elvétéséc: Látod hogy merő azon jótéreménye az Christus-
nac. Látod hogy a Hit által vétetic el: Látod azt végezetre hogy az elég tétel
közösleg vétéséc, midőn azt mondgya, hogy mi az Christus által igazita-
tunc meg az bűnöktől. Azonk éppen midőn az fukarrol az mondatic, hog
megigazulván ment legyen haza az templumból; nem mondhattyc azt,
hogy az igazságot az ő czelekedetnec valami érdemével találta f szerzette
vólna. Ennyi mondatic azért, hogy az bűnök boczanattyának elnyerése
után, az Isten előtt igaznac tartatott legyen. Igaz volt annakokaért, nem
az czelekedetek nec beczős voltáért, hanem az Istenec kegyelmes meg-
boczanatyáért. Annakokaért f. Ambrus igen fépen fól rólla; az ki az bű-
nök nec megvállását, rendfent való megigazulánc nevezi.

Luc. 18. v. 14.

4. Es pedig (hogy az fólol valo versengénc békét hadgyunc,) ha
ez dolgot őmagában nézzüc meg, a mint előnkbe iratic; semmi kételkedés
itt meg nem marad. Mert Sz. Pal az elvételnec igején bizonnial az megiga-
zitatást jelenti, midőn az Ephesus béliekhez első részében mondgya, hogy
Fiuságra vétettünc és rendeltettünc az Christus által, az Istenec jótettéle-
ferint

In Psal. 118.
serm. 10.

ferint, az ő diczőleges kegyelménc diczérétre, a melly által minket ked-
vessekké avagy ferelmessékké tött. Mert finte azont akarja, az mit egyéb ha
fokott mondani, hogy minket az Isten érdemünk nélkül ingyen igazit
meg. Az Romabélieknec itt levélnec pedig negy dic részében, nevezi azt
elofent az Igaságnac tulay donitásánac. Nemis kétli azt az bűnök nec meg-
boczanattyában helhefentni. Szent David (ugy mond) bódognac mondgya
azt az embert az kinec Isten az igazságot ajándékozza, avagy tulay donit-
tya czelekedetek nélkül: az mint meg vagyon írva; Bodogoc ez kiknec
bönéik meg boczáttattanac &c. Itt bizonyára nem valami részéről fól az
megigazulánc, hanem az egész megigazulástól. Es továbbá megbizonyit-
tya hogy ez megítás Davidtul fereztetet legyen, midőn azt mondgya:
Hogy az oc bodogoc, az kiknec bönök nec boczanattya ingyen adatic. Eb-
ből megtetzic, hogy ez két dolog: Megigazítani, és az büntetésre kötelef-
nec lénni egymással egy általlyában ellenkezzenec. De ez dolognac meg-
bizonyítására, legjob amaz hely, az hol arra tanit, hogy ez legyen summaja
az Evangeliumi követésnénc, hogy mi az Istennel megbékeltettünc: azért
hogy ő minket az Christus által kegyelmében akar venni, ugy hogy az mi
bűneinket nekünc ne tulay donitfa. Az Keresztýén olvasoc gondollyac és
fontollyac jól meg az egész textusnac módgyát és utát. Mert midőn egy ke-
véssel az utan magyarázat képpen mindgyart ezt adgya hozzá, hogy a Chri-
stus, ki bűn nélkül vala, lött mi éretünc bűnné, hogy azért a megigazulánc
módgyát megmutassa, az megengeszteltetésnénc igején minden kétségnél-
kül nem éit semmit egyebet, hanem az megigazitatást. Es nemis áthatna bi-
zonyára meg, az mit ő másutt tanit, hogy mi a Christusnac engedelmes vól-
ta által igazitatunc meg, hogy ha mi nem ő benne, és nem magunk kívül,
tartatnanc igazaknac az Isten előtt.

Rom. 3. v. 24
Rom. 4. v. 6.

2 Cor. 5. v. 18.

Rom. 5. v. 18.

5. Mivelhogy pedig Osiander nem tudom miczoda balgatag dolgot
költötés hozott bé az állatságos igazságról, az melly által az ingyen való
igaságot, noha nem akarta tellyetséggel eltörteni, de olly ferétségbe kever-
te, az mellyel az emberek nec fivéket megvakittya, és azokat a Christus ke-
gyelménc igaz megjelitésétül megfosztta: méltó azért munkara, hogy ez
eselyösködést minekelötte más dolgokra lépne, megtzáfollyam. Első-
ben ez a költemény merő hivságos és hasonatlan felöttéb való f orgalmas-
kodás. Soc bizonságokat rakással jollehet az Irásból öfve, az mellyec-
kel megbizonyittfa, hogy az Christus egy legyen mivelünc, és visontag
miis ő véle, maga az semmi bizonságnélkül nem fükölködic: De mivel-
hog ez egyféség nec kötelét né véfi esébe, meghálózza és megakadékoz-
za ő magát. Minékünc pedig, a kic tudgyuc, hogy mi az Christussal az ő lel-
kénc titkos ereje által lefünc eggyé, könnyü minden ő czomózást meg-
feyte nunc. Kapott ez az ember valamit, a melly a Manichæusoc tévelgesé-

hoz hasonlóna láttatja, midőn az Istennek valóságát az emberekbe akar-
nája önteni. Az mellyből ő néki más költeményeis eredett, hogy Adam
azért teremtett legyen az Istennek ábrázattára: Mert az Christus, még az
éset előtt az emberi természetnek ábrázattára volt legyen rendeltetve. De
mivelhogy én rövid tanításra igyekezem, az elkezdett dologban megyec
elő. Azt mondgya ez Osiander, hogy mi a Christussal egyec vagyunc. Meg-
vallyuc miis: De azonban tagadgyuc, hogy a Christussal állattya, az miénc-
kel ő fve elegyedett volna. Továbbá azt mondgyuc, hogy ez fundamentum
viszta fordultul vonyattatic arra az ő agyaskodására: hogy az Christus azért
mi igaságunc, mivelhogy őt őc Isten, kútfeje az igaságunc, és őn maga le-
gyen az Istennek igasága. Az Kereszten olvasoc ennékem megboczássanac,
hogy mostan czac megemlitem azt az mit a Tanításnac rendi más helyre ki-
ván halasztani. Noha pedig magát menti, hog ő ez ALLATSAGOS IGASZAG
által semit egyebet ne akarjon érteni, hanem hogy mi az Christusért tartal-
func igazaknac: Mindazáltal világossan kinyomja és kimutattya, hog ő az-
zal az igazsággal, az melly minékünc az Christus áldozattya és engedelmis
volta által kébitetett, meg né elégefie, hanem azt költi, hogy mi SVBSTAN-
TIÁBAN, avagy állatságferint igazitatunc meg az Istenben, ug hogy az Isten-
nek mind valóságos állattya és joságai mi belénc öntessene. Mert ez az o-
ka, az miért olly keményen czataz és hartzol, hogy nem czac az Christus,
hanem az Atyais, és az f. Lélekis mi bennünc lakozzec. Mellyet noha én
igaznac lenni megengedec, azt mondom mindazáltal, hogy azt ő felforgat-
tya és hamissan czigazza. Mert az mi bennünc lakozásnac mondgyát kellett
vólna néki meggondolni, Tudniillic hogy az Atya és az fent Lélec az Chri-
stusban vadnac: és az miképpen ő benne az Istenségnec egész tellyesége ál-
lattya ferint lakozic, azonképpen miis őtet az Istenben egészen birjuc. An-
nakokaért valamit ő az Atyáról és f. Lélekről hoz elő, semmire nem néz
egyebre, hanem hogy az egyigyücker az Christustol elszakassza. Ostan az
SVBSTANCIAIS egyeledést hozza bé, az melly által az Isten magát mibe-
lénc öntse, és minket magánac, mint egy darabjaivá tegyen. Mert hogy
mi az fent Lélec által nevedünc az Christusba', hogy ő az mi fejúnc, és
mi ő néki tagai vagyunc, azt ő mayd semminec tartya, hogyha az ő állattya
mi velünc ő fve nem egyelitetik. De az Atyában, és fent Lélekben még
nyilvánóságosban elárulja magát, mit értfen legyen: tudniillic, hogy mi
nem egyedül czac az közben járónac kegyelme által igazitatunc meg: és
hogy az igazságis minékünc az ő nevében nem egy általlyában ajánlattal-
séc és ayandékozatséc; hanem hogy mi az Isteni igazsággal rebesültes-
sünk, midőn az Isten mi velünc állattya ferint eggye léfen.

Hogyha

6. Hogyha ha czac azt mondaná, hogy az Christus minket megiga-
zítván, állattya ferint való eggyesüléssel legyen miénkè: és hogy nem czac
természetnek állattya is mi rénc kiontatséc; tehát ugy kevesseb kárral cik-
landoztatná magát, és talám nem vólna fűkség ez efely őfség miatt olly na-
gy villongást indítani: De mivelhogy ez fundamentum ollyan mint amaz
Tengert veritékes hal, az melly az ő fekete vérénec kivetésével az vizet
magak örül ugy megzavarja, hogy az melly foc farkavadnac elröythése:
fűkség azért keményen ellene állani, hanemha ugyan akartuncal, tudván
és örömeft elhadgyuc tölünc vonni ezt az igazságot; az melly czac egye-
dül hoz minékünc az mi idvőségneckel való diczekedésre igaz bator-
ságot.

Mert ebben ez egész disputációban, az igazságnac nevezetit, és ez igét
MEGIGAZÍTATNI, imez két részekre vonsta, tudniillic hogy az megigazu-
lás, né czac megengedteltes az Istennek, az ingyen való megboczanat ál-
tal, hanem az állatság ferintis megigazítani; ugy hogy az igazság nem czac
az kegyelmes tulajdonítás legyen; hanem fentségis és tökéletes tellyes-
ség, az melly az Istennek bennünc lakozo állattya és valóságát fuvallya be-
lenc.

Annakutánna keményen tagadgya, hogy az Christus az mennyiben
fő Pap lévén az mi bűneinket eltorli, és minket az Atyával megbékéltett,
legyen minékünc fejúnc, hanem czac az mennyiben őt őc Isten és élet. Es
hogy imez első tzielt megbizonyithassa, hogy az Isten nem czac az bű-
nőknek megboczanattya által, hanem az természetnek meguyitása által is
igazítson meg: azt kérdi, hogyha azokat az kiket megigazit ugy hadgyaé
az mint természetec ferint vadnac, és az ő romlotfagokban ne változtat-
sone semmit meg? Arra igen könnyü megfelelni: Hogy, miképpen az Chri-
stus részekre nem nem faggathatni, azonképpen ez kettőis, az miket mi
egyfermind, és együve foglalván ő benne elvéfűnc, tudniillic, az Igaságot
és az fentséget nem választhatni el egymástul. Annakokaért valakiket az
Isten kegyelmébe bévéfen, egyfermind megajándekozza azokat az Fiú-
ságnac lelkevelis, az melly nec ereje által ismét meguyitya őket az ő ábrá-
zattára.

De mivelhogy az Napnac világossága, az ő hévségetül el nem válasz-
tathatic, azt mondgyukè tehát, hogy az Földnek keréksége az világosság-
tul melegitetic meg, az hévségtül világositatic pedig pedig? Semmi nem
illic inkább ez jelen való dologra, mint imez hasonlatosság: Az nap ez földet
termékennyé és gyümölcsözösé teszi az ő hévségével; ékefti és világosittya
az ő fényivel. Itt mind a két rés elszakasthatatlanul vagyon ő fvek öttet-

vén; mindazonáltal önnön maga az dolognac mi volt ellenzi és megtiltya, hogy valamit egyiknek tulajdonitsunc, az melly külön az másiké. Ebben azért az kétféle kegyelemnek egyelítésében, az mellyet Osiander toly elő, olyan illetlenség vagy on: Mert mivel hogy az Isten azokat, az kiket kegyelemből igazaknac tart, bizsonnyal meguyittya az igazságnac gyakorlására; megegyelíti azért Osiander azt az meguyitátnac ajándékac, ez kegyelembe való vétellel, és azt vitattya, hogy ez mind egy legyen. Az Irás pedig mindkettőt egybe foglalván, ugyan külön fámlallya elő, hogy az Istennek külömbkülömb kegyelme minékünc annál nyilvánóságosb lenne. Mert nem hiába való és hasonlalan á f. Pal mondasá; hogy az Christus minékünc adator legyen Igaságul és Szentségül. Es valaményiser ő á minékünc szerzett idvőségéről, az Istennek atyai szerelméről, és á Christus kegyelméről véstén erőssítő bizonyóságot arra, hogy mi sentségre és tisztaságra hivatattunc legyen, nyilván kimutattya azt, hogy más dolog legyen, megigazitatni, más ímért uy teremtet állattá lenni. Midön pedig Osiander az Irásra megyen, mind annyi helyeit vesztegeti annac meg, az mennyit abból előhoz. Az holott sient Pal azt mondgya, hogy az Hit igazsággul tulajdonitsunc nem az czelekedőnc, hanem annac az ki hisen abban, az ki megigazittya az Isten telent, azt ő ugy magyarázza, hogy ez annyit tesz, mint annac állattát meguyítani. Szinte ezen vakmerőséggel hamissittya meg az Romajaknac írt levelnek egész megyedic részét. Azt sem ségyenli ez illyé rof sinnen megmozkolni, á mit imént hozéc bé: Kiczoda vádollya az Isténec válastottit? az Isté az, á ki megigazít: Holott nyilván vagy on, hogy az Apaftal egy általlyában á bűnec boczanattyáról folyon, az melly által az Istennek itilerti mi rollunc elforditsunc: á mikent hogy az ellenbetétel, á mellyel az Apaftal él, ez értelmet véle hozza. Annakokaért mind annac modgyában, mind pedig az Irásbéli bizonságoknac előhozásában hiába feczegőnc találtatic. Az Igaság ígéről sem föl jobban, hogy tudniillic Abrahamnac az Hit igazsággul tulajdonitatott legyen, minekutánna ő megfogta á Christust, (ki az Igaság és Isténis) nagy jeles jószágokkal volt föbséges. Maga az az igazság, á mellyről ott vagy on emlékezet, nem néz az ő hivatalanc egész folyására: Sőt á f. Lélec sockkal inkább azt bizonyittya, hogy noha az Abrahamnac jósági jeleslec és beczületesec volnanc, és azokban soc ideig alhatatofon megmaradván öregitenés azokat: mindazáltal az Isténél ugyan né volt egyéb kedves, hanem egyedül czac azért, hogy az ígéretekben ajánlott kegyelmet, hitálal bévotte. Abból az következc hogy ez czelekedeteknac á megigazulásban ninczen semmi helyec, az mint f. Pal bölczen vitattya.

7. Az mit itt elő vét, hogy az megigazításnac ereje ninczen az Hitben önnön magában, hanem az mennyiben az, az Christust bévési, azt én
örö

örömet megengedem. Mert ha ő magában, avagy az mint fölni foktat, belső ereje által igazitana meg az Hit, mivel hogy mindenkör gyenge és nem tellyeséges, nem czelekedné azt külömben, hanem czac egy részent. Es illyenképpen az Igaság fogyatkozott és czonkitott lenne, á melly nekünc az idvőségnc czac egy részeczkéjét adnája. Minekünc pedig ninczen efféle gondolatunc, hanem azt mondgyuc, hogy tulajdonság sient, egyedül az Isten igazit meg: ostan ezt az Christusra is sient, mivel hogy ő minékünc igazságra adator. Az Hitöt pedig esközhoz és edényhoz hasonlittyc. Mert ha mimagunkat meg nem üressittyc és meg né alazzuc és ha á Christus Kegyelmenc elkivánására, Lelkünknc feltatott fájával né megyünc, tehát nem vagyunc á Christusnac bévételére illendőc. Innet az jó ki, hogy mi á Christustól nem véssünc el á megigazításnac erejét, midön azt tanittyc, hogy ő á Hit által előb elvétesec, hogy nem az ő igazsága. Mindazáltal ez sophistanc ide tekert példazattát meg nem engedem, midön azt mondgya, hogy á Hit á Christus, sient mintha á czerépfazéc vólna á kincz, mivel hogy abba tétetött az arany. Mert ez sem vólna külömböző oc és hasonlatóság, hogy á hit ha sient magában semmi böczi és érteke né vólnais, igazitana meg minket, midön á Christust hozza, á miképpen hogy á pénznel megtöltöt fözéc az embert meggazdagittya. Azt mondom azért, hogy á hit, az melly czac esköz az Igaságnac elvételére, estelenül elegyretic meg az Christussal, az ki valóságos oka, és mind adoja, és mind fölgája, esközis ez nagy jótétemenec. Es így imár megfeytetött amaz czomóis, mint kellyen á Hitnc Igejét értent, midön az megigazulástól vagy on az ranitás.

8. Az Christus bévételében még méssébb futamat: tudniillic, hogy az külső igenec fölgalttya által az belső ige vétesec el, hogy így minket az Christusnac Papságatul, és az Közbenjáronac semelyétül, az ő öröcké való Istenségére vigyen. Mi pedig nem ostant meg az Christust hanem megvallyuc, hogy sient az, az ki minket az Atyával megbékéltetvén az ő testében, legyen az Istennek öröcké való igéje, és hogy nem lehetett vólna mi közben járonac, sem az igazságot minékünc meg nem serezhette vólna, hogy ha igaz Isten nem lött vólna. De az Osiander költeményec, mivel hogy az Christus Isten és ember, tehát egyedül czac az Isténis természet sient, és nem embersége sient, igazsagunc minékünc. Hogy ha azért ez tulajdon az Isténisegnc tiszt, tehát nem kíváltképpen való tiszt az Christusnac, hanem az ő néki köz lesen az Atyával és az f. Lélekel, mert egyic semelyenec sienten külömb igazsága, hogy nem á másiknac. Annakfelotte, az mi öröktül fogva természet sient volt, arról nem illenéc azt mondani, hogy minékünc valami dolgra sereztetett.

Ha pedig sient megégednókis, hog minékünc az Isté tétetött legyé igaz-

ságunká, mint fogna az hozzá illeni, az mi közeparant vagy közötte, hogy az Istentől fereztetett minékünc? Ez bizonyára kiváltképpen tulajdona az Közbenjárónac semelyének: az mellyben noha az öröcké való Istenség benne vagy on, mindazáltal itt ugyan tulajdon nevezettel ékesítette meg, az melly által az Atyától és az fient Lélektől kiváltképpen megválastatic. Igen nevétségeffen győzdelmeskedic pedig Jeremiasnac egy fiavában, holott az azt igéri, hogy az Ur lenne az mi Igaságunc. De ebből ugyan nem hofhat és vehet ki egyebet, hanem hogy az Christus, az ki a mi igaságunc, igaz Isten legyen az testben megjelenén. Másutt béhozta azt az fient Pal prédikációjából, hogy Isten az anya fient Egyházat tulajdon vérevel váltotta meg. Haki azért ebből azt rekeszteneje, hogy az vér, az melly által az mi bünenc eltöröltettene, Isteni avagy istennec állattya legyen, ki fenvedhetné ez ilyen áthatatlan tévölgést? Mégis azt alitja Osiander, hogy ő ezzel az gyermeki nyálaskodással mindent elgyőzött: kevéledic azért, tombol erősen, és foc levelet bétölt az ő fölpoftat pompás fiavaival: az holott magálam egygyü és nyilvánosság az felelet, hogy az Ur bizonyára, midőn Davidnac czemetei termése leend, az Istenfelők nec igaságoc legyen.

Esa. 53. v. 11.

Miczo da értelemben tanit pedig Esaiás; Az én igaz fólgam az ő esmeretivel fokakat megigazit? Vegyünc úgy esünkbe, hogy az Atya fóllyon, és az megigazítáfnac tistit az Fiunac tulajdonitfa: és az okátis hozzá tegye, hogy az igaz legyen: az módgyát pedig avagy esközét az tudományba helyheztesse, az melly által az Christus megesmertetic. Mert úgy legjobban illic, hogyha ember ez Sido igét **דאאח** Daath, azért az esmeretért vegye, az melly által Christus megesmertetic. Innet én azt hozom ki, hogy az Christus mi igaságunc lott legyen, midőn fólgai ábrázatot vott fel magára: másodszor, hogy minket igazzá tegyen, annyiban, az mennyiben, az Atyánac engedelmes vott: és hogy annakokaért ezt minékünc nem ezac Istensége ferint mutattya, hanem az paranczolat és sáfarság ferint czelekedic, az melly ő reája bizatott. Mert noha az Isten egyedül kútfje az Igaságunc, és mi nem különbben hanem az ő közösülése által vagyunc igazac: Mindazáltal mivelhogy a bódogralan elfakodás által az ő igaságátul elfakafittunc és elidegenitettünc vott, ez also ezközöz kellett fogni, hogy minket Christus az ő halálánac és felámadásánac ereje által igazittson meg.

9. Ha azt veti ellenünc, hogy ez a drágalatos nagy dolog fellyül halladná az emberi természetet, és hogy annakokaért nem egyéb nec, hanem egyedül czac az isteni természet nec tulajdonitathat nec, tehát megengedem az elsőt, az másokban, azt mondom hogy, gorombául tevolyog. Mert noha Christus az ő vérevel sem a mi lelkeinket nem tisztithatta volna meg, sem

sem az Atyát az ő áldozattyaival nem engedtelhetette volna meg, sem minket az bünök köteleffégből meg nem szabadithatott volna, egy summaban papitistiben el nem járharott volna, hogyha igaz Isten nem volna: mert az testnec örteke és tehetsége igen erőten lott volna ez alá az tereh alá; bizony dolog mindazáltal, hogy ő mind ezeket, emberi természetet ferint czelekedte meg. Mertha kerdetic, miképpen igazittattunc meg? meg felel f. Pal; Az Christus engedelmes volta által. Külömbben votté pedig engedelmes, hogy nem az ő magára vott fólgai ábrázatban? Honnet azt hozza ki, hogy az ő testben fereztetett meg minékünc az idvőség. Hasonlatosképpen az több igékben, (holott czudalom hogy nem fégyenlette Osiander azokat annyifor béhozni) azt allattya, hogy az Igaságunc kútfje, sohol minczen egyébütt, hanem az Christus testben: úgy mint imezben: Azt az ki bünt né tudott, miérettünc bünne tette, hogy mi lennénc Istenec igasága ő benne. Osiander felötte igen diczekedic az Istennec igaságával, és győzdelmével kerkedic, finte mint ha megbizonyította volna, hogy az ő tünederes költeménye volna az állatságos igaság: holott fockal különb értelmüec az igéc; hogy mi az Christus által lott megengesteltetés által igazittattunc meg: hogy az Isten igasága azért véteséc az igazságet, az melly az Isten előtt kedves, czac az scholában tanuláshoz kezdett gyermeknekis tudni kellene: Az miképpen f. Janosnál, az Istennec tistetsége az emberec tistetségével öfve vertetic. Tudom hogy néha Isten igaságanc nevezetic, a mellyet ő kezd el, minékünc ajándékoz: hogy pedig ez helyen, azon semmi egyéb ne érteséc, hanem hogy mi az Christus áldozattyan fándalattyan az Istennec itiló fiki előtt megálhatunc, az értelmes olvasóc, ha finte én veszteghalgotokis, jól megérthetic. Es nemis áll olly igen foc az igen: czac hogy abban eggyezne velünc Osiander, hogy mi az Christusban igazittattunc meg, az mennyiben ő engestelő áldozat lott miérettünc, a melly nem tulajdonsága az ő Isteni természetinec. Az melly forman Christus Urunkis, midőn azt az igaságot és idvőséget, az mellyet ő minékünc hozott és ferzett, meg akatja erőstíteni és peczételni, annac bizonyos zálogát az ő testben adgya előnkbe. Eelő kenyér nec mondgya jóllehet magát, de módgyát magyarazvan, hozzá teszi, hogy az ő teste igaz étel, és az ő vére igaz iral legyen. Az melly tanitáfnac módgya, az Sacramentokban láttatic: az mellyec noha az mi hitünket az egész Christusa, és nem valami fél Christusra igazittat, mindazáltal egybet mind arra tanitnac, hogy az mi igaságunc nec és idvőségünk nec valóságos oka az ő testben legyen, nem úgy hogy minket czac az merő azon ember ő magában, igazittson és elevenitfen meg, hanem hogy tettzett az Istennec, hogy azt az mi ő magában elröytetvén, és megfoghatatlan vala, az Közbenjáróban jelentené ki. Innet fólktam azt

Rom. 5. v. 19.

Joh. 1. v. 41.

mondani, hogy minékünc a Christus mint egy megnyilatkozott kútfont, az mellyből azt merittük a mi egyébként ez mélyseges forrásban, melly az Christus semélyéből mi reánc folyamic, hafontalanul volna elröyvetve. Illyen módon és illyen értelemben, nem tagadom, hogy minket az Christus az mennyiben Isten és ember, úgy igazított meg, és hogy ez a dolog, az Atyával és az Isten Lélecekkel köz legyen, végezetre hogy az, az igazság, az mellyben minket Christus részese tében, az örök Istennek öröké való igazsága legyen, csak hogy ember ez mellyet az erős és nyilván való fundamentomoknakis, az mellyeket az megigazulástól béhozta, engedgyen és helyt adgyon.

10. Továbbá hogy az ő czalfa fofistalkodásával meg ne czalla az tudositatlanokat, megvallom azt, hogy mi mind ez drágalatos kincztől mind addiglan meg legyünc fofatván, valamiglen Christus tulaydon miénc nem leend. Annakokaért mi azt az főnc és tagoknak egyyessülését, Christushoz az mi hűveinkben lakozását és az titkos egyyességet tartjuk az legfőbbnek és legnagyobbnak: hogy minket az Christus midőn minékünc tulaydonunká lott, az ő ajándékiban részesecké tében. Annakokaért nem nézzük mi ötet magunkon kívül nagy távólról, hogy az ő igazsága minékünc tulaydonitassék, hanem mivel hogy mi ötet felöltöztük, és az ő testében oltattunk, és minket arra méltóztatott hogy ő magával egyyé tenne: Ez okon diczedünk azért, hogy mi övéle az igazságnak egyyességébe és társaságában vagyunk. Illyen képpen megtzáfoltat az Osiander ragalmazása; hogy mi az hitöt tartjuk igazságnak: mintha mi Christust az ő julsátul és igazat megfostanóc, midőn azt mondjuk, hogy mi az hit által üresen megünc ő hozzája, hogy mi az ő kegyelménc helyt hadgyunk, hog' ő egyedül töltson be minket. De Osiander megveri ez lelki egyyessülést, és az Christushoz az hűveckel valami temerdec és gromba eleggyítésére tör és haggat, és annakokaért nagy gyűlösféggel Cinglianusoknak nevezi mind azokat, az kik nem javallják az állatságos igazságról való eselyős tévölgést, azért hogy ő azt nem tartják, hogy az Christus az Isten Vaczorában *substantia* szerint éteséc. Ennekem pedig ez gyalázatott hallanom az kevély és magavaraslásához ragzkodott embertől, nagy tisztesség és diczőség. Noha nem csak engemet, hanem egyéb ez világon jól esmert könyvszerzőketis, az kiket alázatoson kellene néki tisztelnie, mardos és fidalalmaz. De az én ream semmit nem néz, az ki nem ennen magam ügyét őtalmazom, és ezt annyival tökellésben és tisztában czelekesem, mivel hogy kiváltképpen nem tulaydon én ellenem támadott.

Hogy azért az állatságos igazságot, és az Christushoz állatságos benünk lakozását, olly idétlenül üzi, abban előfer arra néz, hogy az Isten az temer

ten erdec elegyedes által magát mi belénc öntte, az miképpen hogy az Isten vaczorábanis valami hűs érelt költ: annakutánna, hogy az ő igazságot mi belénc fuvallya, az melly által mi ő véle állatság szerint való igazsácká legyünc: Mivel hogy az ő almodozása szerint az állatságos igazság mind önnön maga az Isten, mind pedig josága, Istenisége és tökelléségeis az Istennek. Nem munkálkodom sokat az Irásbeli bizonságoknak az mellyeket béhoz, elhárításában, az mellyeket ő elfordultul az mennyei életéről ez jelen való állapotra teker. Az Christus által (ugymond Isten Péter) ajándékozattatnak minékünc a legdrágalatosb és legnagyobb ígéretek, hog' mi részesecké lennénk az isteni természetben. Szinte mintha immár most volna olyanoc, az mint az Evangéliom ígéri, hogy minemünc leszfünk az Christushoz utófeljövetelekor. Sőt I. Janos mondgya, hogy mi akkor az Istent megláttuk az mint vagyunk, mivel hogy ő hozzá hasonlatosok leszfünk. En az Kereszten olvasoknak csak egy kicsiny izelítését akarom megmutatni, hogy én ez hazugczogást hűsándeckel el akarom hadni, nem hogy nehéz volna megtzáfolastra, hanem hog' senkinec nem akaroc hasonlatlan munkával unakodást szerzeni.

11. Az másodice részben sokkal több méreg vagyunk elröyvetve, az hől azt tanítottá, hogy mi az Istennel egyyfermind igazulunk meg. En pedig, úgy aránzó, hogy eléggé megbizonyítottam, hogy ha Isten olly igea mérges és ártalmas volna ez tudomány, de mivel hogy hidegséges és üres eselyőség, és tellyes hűjába valósággal, az értelmes és Istenfelő olvasóknál, ize lennec kellyen lennie. De ez istentelenség semmiképpen nem fenyyvedhető, hogy az kétféle igazságnak fine alatt, az mi idvőségünknek fundamentomát fel akarja forgatni, és minket az felhők fölibe akar felragadni, hogy mi az megengestelténc kegyelmét el ne fogjuk, se az Istent czenedelmével segítségül ne hívjuk. Ne veri Osiander azokat, az kik azt tanították, hogy a megigazításnak ígéje ez világi Törvéntételnek közönséges szokásból vétetett legyen, és hogy annyit tegyen mint, mentségénc és felhabaditotnak mondatni és itiltetni. Mert ő ugyan azonban marad, hog' minékünc állatság szerint kellyen igazaknak lennünk, és semmit inkább meg nem pökdös és czufol, mint azt hogy mi az igazságnak ingyen és kegyelméből való tulaydonitása által igazitassunk meg. Noha azért, hogyha az Isten nem megoldozvan és megbozátván igazit meg minket, mit akar hát I. Pálnak imcz mondása?

Az Isten vala az Christushoz, és megengestelte ez világot ő magának, úgy hogy az emberek nec bűnöket nékic ne tulaydonitana. Meit ő azt, az ki bűnt nem tud vala, tövé bűnné mi érettünk, hogy mi lennénk Istennek igazsága ő benne. Elsőben elbirom azt, hogy igazaknak itiltessenec, az

kic megengesteltetene az Istenec: Ihon hozza tétetic az módgyais, hogy az megbocznat által igazitson meg az Isten: az miképpen máfutt az megigazítás, az bevádolásfal ellenbe tétetic. Az melly egybevetés elég világoson megmutattya, hogy ez főlásnac módgya, az Törvényi dolgokrol vétetett legyen. Ninczenis fenki, az ki az Sido nyelvben czackevelsé gyakorlottais magát, (czakhogy czendefi agyúis legyen) hogy ne tudná, hogy ez főlásnac modgya onnét ne fármazott volna, és hováigazításéc, s' miczoda értékü legyen. Midön azért fient Pal azt mondgya, hogy az Igafság fient Davidtól, az czelekedetek nélkül iratic megimez igékben: Bódogoc az kiknec hamisági meg vadnac boczattarván: felellyen meg nekem Osiander, hogy ha ezegef megirásé, avagy czac fél? Bizonyára fient Pal az Profetat nem ugyhozza bizonságul bé, mintha azt tanitaná, hogy az bünöknek megbocznattya czac részeczkéje volna az igafságnac, avagy hogy az embernek megigazításává őšvejárullyon: hanem az egef igafságot az bünöknek megbocznattyaiban foglallya, az melly bocznat ingyen és kegyelemből lešen; és bódognac mondgya azt az embert, az kinec bünei elfedeztetene, az kinec megbocza az Isten az ő hamiságit, és az kinec nem tulaydonittya az ő álnokságit. Innet itili és tattya annac bódogságát, mert illyen módon ő igaz, nem állattya ferint, hanem az igafságnac tulaydonitása által. Ellenemond Osiander, és azt tattya, hogy gyalázattya volna az Istenec és ellenkezéc az ő természetivel, ha azt megigazitaná, az ki állattyaiban istentelenül maradta.

Meg kell azért emlékezni, az mit immár megmondottam, tudniillie, hogy az megigazításac kegyelme, az megfenteltetéstül el ne fakastáséc, noha finte külbomb dolgoc legyenekis. De mivelhogy az mindennapi példákbolelégnyilván vagyon, hogy az igazakban mindenkor marad az bünnek valami maradékja, fűkség hogy sockal külbomben igazitafanac meg, hogynem az uy életre uyjonnan teremtetnec. Mert az Isten ez másod tzikelt ugy kezdi el az ő válastottiban, és az ő életeknek egef folyása olly lassan és későn megyen abban elő, hogy az ő feki előtt mindenkoron halállal tartozzanac. Nem czac rész ferint igazittya pedig meg őket; hanem hogy az Christus tisztaságában felöltözvén mennyekben bátran elő állhasanac.

Mert az igafságnac semmi tzikelye nem czendefüheti meg az mi lelkünc esmérerit, valamig bizonynal azt nem tattya, hogy kedvében legyünc az Istenec, mivelhogy minden kifogás nélkül igazac vagyunc ő előtt. Ebből az következc, hogy az megigazulásról való tudomány elforditatic, sőt mindenestől fogva toviből kifaggattatic, hogy ha á fivékbe kétel-

Rom. 4. v. 7.

Efal. 3. v. 1.

kételkedés vettetic be, az időslégnec remensége megfaggattatik, és az bátorságos szabadságú segítségül való hívás megháboritatic és megbántatic: sőt az hól á békeség és czendéség az lelki örömmel együtt nem állatic és nem gyamolitatic. Azért rekefti f. Pal azokból az dolgokból, az mellyec egymással ellenkezec; hogy az örököség nem az Törvényből, az Rom. 4. v. 14.

Mert illyen módon semmivé tétetic az hit: az melly menten lero-vagyon. Mert illyen módon semmivé tétetic az hit: az melly menten lero-vagyon, mihelt az czelekedeteket tekintti: mivelhogy fenki még az legfentéségesbec közzülis nem talál ott valamit ollyat, az miben megnyughatnec. Ez külbombség az megigazulás és megfenteltetes között, (melly két tzikelt Osiander elegyelit és kétfele igazságnac nevez,) az fient Paltul igen fűepen kinyomatic és kimutattatic. Mert midön az ő valóságos igafságáról, avagy tekelletességéről az mellyel meg volt ajándékozva, föl; (az mellyet Osiander állarsági igafságnac hív) nagy síralmas panasfolkodo fővalkiáltya: Oh én fűegény ember! kiczoda fűadit meg engemet az fűalálnac testéből? Midön pedig az igafsághoz folyamodic, melly egyedül czac az Isten igalmasságán fűndálatott, nagyságossan ingerkedic és diczekedic az halál és élet ellen, az gyalázat, éhség, és fűgyver ellen, és minden ellenkező dolgoc ellen: Kiczoda vádollya (ugymond) az Istenec válastottit, az kiket ő maga megigazit? Mert bizonyos vagyoc abban; hogy fenki minket el nem fakast az Istenec Christusban való ferelmétül. Világoson hirdeti, hogy az ő néki az igafság, az melly az időslégre tellyeséggel elégséges legyen az Isten előtt: ugy hogy az á nyavalyáságos főlgalat, az mellyet ő magán érezvén egy kevéssel annakelotte az ő nyavalyáságát megfirta, ez diczekedése való bizodalomból semmit el nem fakastana, és őtet meg nem akadékozna és késlelné az ő tizllyanac elérésében. Rom. 7. v. 24.

Ez a külbombség igen esméreretes, sőt finte közönséges, minden fűerteknél, az kie az hamiságnac terhe alatt nyögnc fűoházkodnac, és mindazáltal ezenközben gyözödelmes bizodalommal fűellyümulnac és megbirnac minden felelmet. Az mit pedig ez ellen Osiander vetdegel, hogy az Istenec természetéhez nem illie; az ismet hátra elic az őnnön fejére. Mert ha fűinte az Isten az fűenteket kétfele igafsággal, mint egy bellet köntössel ruháznáfélis, de mégis ugyan meg kellene Osiandernek vallani, hogy az bünöknek megbocznattya nélkül fenki nincz kedvében az Istenec. Az melly hogyha igaz, tehát czac azt engedgye meg, hogy czac az nékic tulaydonított rész ferint itiltellene igazaknac, az kie valósággal nem igazac. Meddig kelly azért az bünölnec ez ingyen való elvételt terjeszteni, az melly az igafság helyett beczültetic? Tizen egy penzigé, avagy czac egyig? Bizonyára kételkednie kelly és ide-

stovakell ingadozni: Mert nem mér magánacannyi igazságot foglalni, az mennyi az tellyes bizodalomra fűkség volna. Jól vagyon hogy Osiander nem Biró ez dologban, ki az Istenec örömeft törvént fabna eleibe. Továbbá álhatatoson megmarad ez: Hogy igaznac iteltésél az te befédidben, és győzödelmát végy mikor iuttetel. Melly nagy kevélség pedig, az Főbirót, midőnaz bünt ingyen megboczátya, kárhoztatni, hogy érteke ne legyen imez feleletne: Könyörülóc, az kin könyörülóc? Es mindazáltal az Moles efedezése, az mellyet az Isten ez igéckel czendefit el, nem arra nézett, hogy fenkinec ne kedvezne, hanem hogy mindeneket egyaránt, noha mind bűnösóc vólnának az bűnök-ből megoldozna, és az ő vétkeiségeket eltörölnéje. Es bizonyára azt mondgyuc mi, hogy az Isten az elveszett embereket, az ő bűneikne eltemetése és megboczátya által azért igazitá meg, mert nem ferether egyebeket (az minthogy gyűlöli az bünt) hanem egyedül czac azokat, az kiket igazaknac esmer. Ez pedig czudálatos modgya az megigazitásnac, hogy a Christus igazságával felöltöztett bűnösóc, az itelet előtt az mellyre méltóc, meg nem rettenec, és midőn önnön magokat méltan kárhoztattyac, magokon kívül igazaknac iteltessenec.

12. Mindazáltal meg kell az Keresztén Olvasóknac intetteunec, hogy az titokra, az mellyel kérkedic Osiander, hogy tölóc nem akarja elröyteni, jól fámot tartsanac. Mert midőn sokáig és bővön vittattya, hogy nem czac az Christus igazságanc tulaydonitása által nyerünc kegyelmet az Istennél: mert lehetetlen ő nála, azokat igazaknac tartani, az kic nem igazac: (az önnön favai ezec) végre ezt rekeszti, hogy az Christus nem embersége ferint, hanem isteni természetit ferint adatott minékünc igazságunkra: és noha sohol nem egyebütt, hanem czac az Közbenjárónac semelyeben találtatháséc az az igazság, mindazáltal az ugyan nem emberé hanem Isten igazsága legyen. Itt immár nem tekeri az ő isztrángját két igazságból, hanem az megigazitásnac tisztit mindeneftül fogva elvési az Christusaac emberi természetitől.

Mélto megtudni, miczoda bizonyításóckal hartzollyon: Szent Pal mondgya az megemlitert helyen, hogy az Christus minékünc tetetött bölczeséggé: az melly fenkihöz nem illic (Osiander iteleti ferint) hanem czac az öróc igékhöz. Ebből azt hozza ki, hogy nem az ember Christus az igazság. Erre én azt felelem, hogy bizonyára az Istennec egy fülött fia volt legyen az ő öróc bölczesége; de hogy fent Páltul ez igé ő nékie más értelembe tulaydonitáséc: Mert ő benne vadnac az bölczeségne es esmeretne minden kinczei elröyttette. Annakokaért az mije ő nékie az Atyánál

Psal. 51. v. 6.

Exod. 33. v. 19.

Coloss. 2. v. 3.

nál volt, azt jelentette meg minékünc: és illyenképpen nem az Fiunaac állattyara, hanem az mi véle élésünkre értetic az mit fent Pal mond, és igazán alkotmazzatic az Christusaac emberi természetit. Mert világosított jollehet az világosság az setétben, minekelötte az testet magára felvötött volna, de mindazáltal elröyött világosság volt, miglen finte az az Christus, az igazságnac napja, az emberi természetben előjárulna: az ki ennekokaért nevezi magát ez világnac világosságanc. Bolondul veti aztis elő, hogy az megigazitásra való erő, mind angyalokat, smind embereket fellyül mullyon: mivelhogy az semmi teremtet állatnac méltóságanc nem áll, hanem az Istennec rendelésétül függ. Hogy ha az Angyaloc akarának az Istennec eleget tenni, semmit nem vinnénc véghöz: mert nem arra rendeltetene: az ember Christusra volt ez kiváltképpen bizattatván, ki az Törvényne alája volt vetetvén, hogy minket az Törvényne átkatul megfabaditana. Felötte latrul tidalmazza azokatis, az kic az ő igazságokat az mi Urunk Jesus Christusaac fenyvedésében és halálában kerelic, mint ha azoc czac egy rést tartanának meg az Christusban, sőt (az mi socka gonosb,) kéneisteneket czinálnának. Azért hogy meg nem vallának azt, (ha néki hinni kell) hogy az Istennec igazsága által legyünc igazac. Mert noha mi az Christust, az mennyiben halált fenyvedett, hogy azt, az kinél vala az halálnac birodalma, elrontaná, annyiban nevezük is az életne kezdőjenec és ferzőjenec, né fosztyuc mindazáltal mingyárt meg ötet attol az ő egész tisteféségétül, az ki mint Isten jelent meg az testben: hanem czac azt válastyuc meg, mint jöyön mi hozzánc az Istennec igazsága; minékünc hasnunkra: az mellyben Osiander fégyentelenül tevőlygött. Nem tagadgyuc bizonyára, hogy az Istennec titkos kegyelméből és erejéből fírmazzéc, az mi az Christusban minékünc adatott: az ellen sem hartzollyunc, hogy az az igazság, az mellyet Christus minékünc hoz, Isten igazsága nem volna, az melly ő tölle fírmazic! hanem erőssen és álhatatoson tartyuc azt, hogy az mi igazságunc és életünc az Christus Jesus halálában állyon: és békét hagyunc az foc rakás mondásoknac, az mellyeket ő nékie méltán fégyenleni kellett volna: az mellyeckel minden megváltásnálkül, sőt közönséges okoság és értelemnélkül terheli az olvasokat: hogy valahol az Igazság megemlitetik, azon mind az állat ferint való igazságot kellyé érteni. Az mint midőn David az Istennec igazságát segedelemre hja, és holott ezt ő fázfornál töb fer czelekedgye, nem általlya Osiander az Irásnac enyi fochelyeit meghamisztani. Az sé erősseb á mit továbbá elővét, hogy igazán és tulaydonul az mondáséc igazságnac, az melly által mi igazán való czelekedetre inditatunc, és pedig egyedül az Isten czelekefti mi bennünc mind az akaratott és mind az megtételt. Mert mi nem tagad-

Ioh. 8. v. 12.

Gal. 3. v. 13.

Heb. 2. v. 14.

Phil. 2. v. 13.

gyuc, hogy nem az Isten uyitana meg minket az ő fent Lelke által, fene és igaz életre: De meg kell előfőrlátni, hogyha azt őnnön maga által minden eskőznélkül, avagy pedig az ő Fianac keze által mivellyé, az kire ő az ő lelkének minden tellyességét bizta, hogy az, az ő bővelkedésével, az tagoknak fogyatkozását megsegítenéje. Annakutánna noha az igazság az Istennek elrőytött kútfejéből fiamazic mi reanc, nem következik azért innér, hogy az Christus, az ki mierttűnc az testben magát megfentelte, egyedül czac az ő Istensége fterint legyen az mi igazságunc. Nem illendőb azis, az mit jelent, hogy Christus ő magais, az Isteni igazság által vólt legyen igaz; mert ha őtet az Atyának akarattya nem indította volna, tehát még ő sem tótt volna az reá bizott tistűnc eleget. Mert noha együtt az mondatic, hogy az Christufnac minden érdemei, czac az Istennek merő azon jó kedvéből fiamazzanac, de ez ugyan semmibe nem tartozic az eskőslátásta, az mellyel Osiander az ő magaét, és az egyigyűeknek fimeket megvakittya.

Mert kiczoda engedné meg ez ilyen bizonyítást, Mivelhogy az Isten kútfeje és kezdeti az mi igazságunkac, tehát állatfterint vagyunc igazac, és az Istennek állattya fterint való igazsága lakozic benniunc? Az Isten az ő anya fterint Egyházának megfabadításában, (ugy mond Esaias,) mint egy pántzelt ugy veszi reá az igazságot, azért mivellyé pedig, hogy az Christust az ő fegyveritűl, az mellyet neki adott, meg fofista, hogy tőkélletes megfabadító ne legyen? Az Profeta azért semmit nem akar egyebet, hanem hogy az Isten másunnat semmit kölczön nem veszen, és hogy semmi idegen segítségel nem él az mi megfabadításunkban. Az mellyet fterint Pal más rövid igékben jegyzett meg, Hogy ő minékűnc az idvőségét azért adta legyen, hogy megmutatná az ő igazságát. Ezzel pedig semmiképpen nem rontya az tel, az mit másutt tanít, hogy mi egy embernek engedelmesége által vagyunc igazac. Végezetre valaki kétféle igazságot akasztal egybe, hogy az fegény lelkek egyedül czac az Istennek egyetlen egy merő tistűnc irgalmasságán nyugodgyanac meg, az olyan az Christust egybefonyott tövissel nagy czufolódván koronázza meg.

13. De mivelhogy nagyobb része az embereknek, azt fmodozza, hogy az igazság az Hitból és czelekedetekből fterkeztetött legyen egybe, mutassuc meg azért elsőben aztis, hogy az Hitnek és czelekedeteknek igazsága olly igen különbözzenec, hogy, ha az egyic megáll, az máfiknak nyillván lekellyen romlani. Az Apasztal azt mondgya, hogy ő mindent ganénac tart, czac hogy az Christust megnyerhesse, és ő benne talál

talál, és ne birjon azzal az őnnön maga igazságával, az melly az törvényből vagyon, hanem az legyen őneki igazsága, az melly az Jesus Christusból való hitből vagyó, a mell az Istentől vagyon hit által. Láod azt, hogy ő itt mind a két igazságot, ugy mint egy mással ellenkező dolgokat, eg be hasonlittya, és megmutattya, hogy anac az ő tulaydon igazságot el kellyen hagygni, az ki a Christus igazságot akarja megtartani. Azért tanittya azt másutt, hogy az Sidocefetince ez vólt legyen az oka, hogy az ő tulaydó igazságokat akarták állatni, és hog az Isté igazságának né voltacalája vettetvén. Hogyha az Istennek igazságot vettűnc meg, mikor az minnen igazságunkat állattya, fűkség bizonyára, ennac az Isten igazságának el vételére, hogy az mi tulaydon igazságunkat tellyességgel semmivé tegyűc. Szinte ezent mutattya azzal is, mikor azt mondgya, hogy az mi diczekedésűnc, nom az törvény által rekerfűtűnc ki, hanem az hit által. Az következie ebből, hogy valamig az czelekedeteknek akar melly kicziny igazsága megmaradis, egy ftermind minékűnkis valami diczekedése való okunc maradgyon. Hogyha azért az hit minden diczekedést kirekerfűt, tehát az hitnek igazsága semmiképpen meg nem áthat az czelekedeteknek igazsága mellett. Illyen értelembe fől az Romabélieknek negyedic részében, olly világoson pedig, hog semmi Sofistakodásta és faladásta, semmi helyet ne hadgyon. Ha (ugy mond) czelekedetekből igazítatt meg az Abraham, vagyon mivel diczekedgyéc. Hozzá tési, De ninczen mivel diczekedgyéc Isten előtt. Annakokaért az következie, hogy nem czelekedetek által igazítatt meg. Ennek utánna helyhezteri az másodic bizonyítást, az mellyet az ellenkező dolgokról veszen. Midőn az czelekedetekért juralom adatic, adofsági köteletségből vagyon az, és nem kegyelemből. Az Hitnek pedig az igazság kegyelemből tulaydonitatic. Ninczen tehát az czelekedeteknek érdemből. Merő bolond eskőslatás az, az mit némellyec költenec, hogy egy ftermind az Hitben és az czelekedetekben állyon az igazság.

14. Az Sofistac, az kiknek az Irás megvesztegetésében eshiában való czacogásban vagyon játékc és gyönyörűség, azt állittya, hogy nekic igen ferény faladásoc legyen. Mert ő ezt így magyarázza, hogy azoc a czelekedetek, a mellyekről f. Pál fől, olly czelekedetek legyenec, a mellyeket azoc az emberec, a kic még ujjonnan né fűlettettenec, a Christus kegyelme kivűl, czac az fbad akaratnac igyekezetiből czelekedűnc. Es azt mondgya, hogy ez az híveknek joczelekedetekre, a mellyeket őc az f. Lélcnek erejéből czelekedűnc, semiben ne tartozzéc. Illyen képpen az ember, az ő értelmek fterint egy ftermind Hit által és czelekedetek által igazítatic meg, czac hogy nem tulaydon ő czelekedetűnc legyenec, hanem az Christu ajánléki, és az ujjonnan fűletűnc gyümölcsői. Mert a f. Pál, semic egyeb oko-

Rom. 10.
13.9.

kért úgy nem szól, hanem egyedül czac azért, hogy a Sidokat, az kic az önnön erejekhez támaszkottanas, meggyözné abban, hogy bolondul tulaydonították volna magoknac az igazságot, holott egyedül czac az Christus kegyelme adgya azt minékünc, és nem az mi szabad akaratumnac indulati szerzic. De, őc meg nem gondollyac, hogy más helyen az sient Pál, midön az Törvénc és az Evangeliomnac igazságát ellenbe teszi; minden czelekedeteket kirekeszt, akar azokat ember minemü titulussal és nevezettel ékeftseis. Mert azt tanítja, hogy az legyen az Törvénc igazsága, hogy az ki megezelekesi az mit az törvény paranczol, az olyan idvozüllyön. Az Evangeliumnac igazsága pedig ez legyen, hogy ha hiszi, hogy Christus megholt és feltámadott. Annakfelőtte megláttyuc ostan tulaydon helye, hogy az megfentelés és az igazság a Christunac külömböző jótéteményi legyenec. Innét az következc, hogy még az lelki czelekedetec sem kelnc szababba, midön az megigazításra való ero az hitnec tulaydonitatic. Es mikor ragadgyais s. Pál, (mellyet imént hozéc bé) hogy az Abrahamnac volna mivel Isten előtt diczekedni, mivel hogy nem czelekedet által volna igaz, nem kell azt az joságos czelekedetek nec betükbéli és külső s. inére, avagy az szabad akaratumnac indítására érteni: hanem noha az s. Patriarchának élete lelki és mayd angyali volt legyen, hogy mindazonáltal ugyan semmi czelekedetbéli érdeme ne legyen, az melly ő neki az Isten előtt igazságot nyerhetne és szerezhethne.

15. Az Papistas Iskolai Tanító, valamennyével köptz őssebben szól, az kic az ő elkéftéseket elegyitic közibe; mindazonáltal ugyan nem kevesbé mételjesíti: ő kis meg az egyigyüeket és az vigyázatlanokat, s. hinte olly hamis és r. tudományal, mint amazoc; midön az Isten nec irgalmasságot, az melly az elröttent lelki esmereteket egyedül vigasztalhattya, az lélek nec és kegyelem nec sine alatt elfedezic és elreyc. Mics megvallyuc bizonyára s. Pállal, hogy a Törvénc czelekedői megigazításnac az Istennel: De mivel hogy igen távol vagyunc mindnyájan az Törvénc betöltésétől, azt hozzuc innét ki, hogy minker az czelekedetec, az mellyek nec az igazságra legértékeseb nec kellene lenniec, azért né segethet nec, mivel hogy azokat bé né tellyesíttyüc. Az mi az Papistas Iskolai Tanítóit illeti, az oc itt kétképpen czalattatnac meg: tudniillic, mind abban, hogy az hit, az Lelki esmeret nec bizonyos voltánac nevezic, a melly az Istentől az érdem nec jutalmát várja: s. mind pedig hogy az Istennec kegyelmét, nem az érdemlett igazságnac tulaydonításnac értic; hanem az s. Lélek nec, igaz és s. életre való ségedelménec maggyarazzac. Olvasás az Apostalnál, hogy, Az ki az Istenhez akar járulni, annak elős. hinni kell, hogy vagy on Isten: annak utánna, hogy jutalmot adgyon azoknac a

Heb. 11. v. 6.

kic

kic ötet keresic. De nem vesic esekbe mi legyen módgya és ura az ötet keresés nec. Hogy pedig az Kegyelem nec igejében is tévölegjenec, megteztic az ő Irásokból. Mert Lombardus az Christus által nekünc adott igazságot kétképpen maggyarazza. Elő s. (ugymond) megigazit minket az Christus halála, midön az által az mi siveinkben az s. feretec felinditatic, az melly által igazacka lesi: Annak utánna, hogy az által az halál által az bün eltöröltött, melly miatt minket az ördög fogva tartott, hogy immár neki semmi mincz, az mért minket ká hoztasson. Látod hogy az Istennec kegyelmét az megigazításban gondollya kivált képpen meg, az mennyiben az s. lélek nec Kegyelme által az jó czelekedetekre vezéreltetünc és inditattünc. Tudniillic s. Agostonnac értelmét akarta követni: de igen me s. k. követi, és igen me s. távozic az igazán követéstől: Mert mind megis homalyosítja, az mi attul világossan mondatic; mind pedig az mi annal nem s. hinte tisztalan, az tis meghamissítja és vesztegeti. Az Papista Iskolac pedig minduntalan gonos. s. b. tevölegésekben estenec, miglen végre nagy hitetlen rohanással az Pelagianusoc tévelgésében keveredi nec. Es bizonyára még az Agoston mondásais, avagy czac s. állásának módgyais nem mindenképpen bevejendő. Mert noha az embert, az igazságnac minden diczekedésétől s. erényen megfosztja, és azt mindenestül fogya az Isten kegyelménec tulaydonittya, az kegyelmet mindazáltal az megfentelésic v. i. az mellyel mi az s. Lélek által ny életre uyjonnan s. ülettetünc.

Lib. 3. sent.
dist. 16. cap. 1.

16. Az Irás pedig midön az Hitnec igazságáról szól, sokkal külömb helyre vezérel minket: tudniillic, hogy az mi czelekedetink nec tekintélc. s. tül és czudálásatul elfordulván, egyedül czac az Istennec irgalmasságára és a Christunac tökéletes tellyeségére tekintünc. Mivel hogy ez módgyát tanítja az megigazításnac, hogy az Isten elsőben az bünös embert az ő merő t. s. jóvóltából ingyen vegye kegyelmébe, és semmi egyebet ő benne, a mi al. az irgalmasságra inditatic, ne lasson és meg ne gondollyo: az ő nyavalyáságánál: Mert láttya azt az jó czelekedetec tül mindenestül mezitelé nec és üres nec lenni: és ő magát tül ves. en okot, a miért ő véle jól tegyen, hog a bünös fel az ő jóvóltát megköstoltassa; ki az önnön czelekedeti felől kétségbe esvén, egész ő idvőségét az ő irgalmasságára veti és fundállya. Ez az Hitnec igaz megérzése, a melly által az bünös az ő idvőségét és bodogulását elkezd b. r. ni, midön az Evangeliumnac tudományabol megismeri, hogy az Istennel megbékeltetött legyen: és hogy az Christus igazsága által megigazitatott, minek utánna büne nec boczanartyát v. o. te: és noha ő az Istennel l. ke által uyjonnan s. ülettetet, de még sem gondollya azt, hogy azokban az czelekedetekben, az mellyekben s. erénykedic, hanem hogy egyedül czac az Christus igazságában, allyon az ő örök igazsága.

Ccccc 2

Ez dolgot ha egyenkint meggondoltnac, az mi értelmünket elég világosan kimutattac, noha más jobrendben, hogy nem mint előhozattattnac, foglaltathatnának: De azon kevés dolog áll, csak hogy egymástul úgy fügjenec, és úgy eggyezzenec egymással, hogy mind az egész, igazán megmagyarazott, és bizonyosson megerősített dolog jól megért-hetsünc.

17. Itt visontag megemlekezzünc arra, az ellenben egymásra tekintésre, az mellyet ez előtt törtünc az Hit között és az Evangelium között: mert innét mondatik az Hit minket megigazítani, mivel hogy az Evangeliumban ajándékozott igaságot megfogja és bévesi. Hogyha azért az Evangelium által ajánlattatnánk ünc az igaság, az által az czelekedeteknek minden meggondolattya kirekesztic. Az mellyet sient Pál gyakorta söt helyeken, de kiváltképpen két helyen leg világosabban megbizonyit. Mert midön az Romaiakhoz írott levélben, az Evangeliumot és az Törvént egymással öfve veri, azt mondgya, hogy az Törvényből való igaság ilyenképpen vagyon: Az melly ember azt betölti, él az által. Az Hit nec igasága pedig így hirdeti meg az idvöséget: Hogyha hisz az te sivedben, és sáyaddal megvallod az Ur Jesust, és hogy ötet az Atya feltámasztotta az halottac között, tehát idvözüls. Látodéittis mint tegye ez külömbiséget az Törvény között és az Evangelium között, hogy az törvény az igaságot az czelekedeteknek tulaydonitja, az Evangelium pedig azt az jó czelekedeteknek hozzátétel nélkül ingyen kegyelemből ajándékozta? Jeles és drága ssep mondás ez, az melly minket söt nehéz kérdésekből kifegithet, hogyha jól megértünc azt, hogy az Evangelium által ajándékozott igaság, az törvénnec minden okvetésétül szabad legyen. Esez az oka, az miért az törvént és az Evangeliumnac igéretit, ugymint ellenkező dolgokat olly gyakorta egymással ellenbe teszi. Az mint midön mond: Ha az igaság az törvényből vagyon, tehát immár nincz az igéretből, és az mit több efféle értelmű abban az caputban vagyon. Vagyon magánakis az törvénnec igéreti. Annakokaért az Evangeliumi igéretekben, sükség valami külömbnec és a törvényétül megválasztottnac lenni, hanemha azt akarjuc mondani, hogy illelten legyen ez egybe vetés. Mi volna pedig egyéb, hané hogy az Evangeliumi igéret az ó ajándékjokat ingyen ajándékozta, és egyedül czac az Istennec irgalmaságán vadnac fundáltatván, holott a törvénnec igéreti ez kivétel és okvetésen fügjenec, hogy azt ember czelekedettel betöltse. Nemis ugathattya ez ellé senki azt, hog s. Pál czac azt az igaságot akarta megvetni, a mell'et az ember ec igyekz nec szabad akaratból, és az önnön természetie crejékből viñi az Isten eleibe: Mi-

be: Mivel hog s. Pál okvetés és kivétel nélkül tanit, hog a törvény az ó pará-czolásával semit nem hasznát: mert senki ninczen a ki azt betölthesse, nem Rom. 8. v. 2. czac az köz nép között, hané még az legtökélletesbec közöttis. Az sereget bizonyára az legfob ágazattya a törvénnec, mivel hogy minket az Istennec lelke által építés formál nyonnan. Miért nem oka azért nállunc az igaság-nac, hogyha egyedül nem imezért, hogy ó még az Szentekben sem tellyes-féges, és annakokaért ó magában semmi jutalmat nem érdemel?

18. Az másodic mondas, hogy az Törvény által senki meg nem igazitatic az Isten előtt nyilvánvaló: Mert az Igaz az Hitből él. Az törvény pedig ninczen Hitből; hanem az melly ember azokat betölti, él azoc által. Mint alhatna ez bizonyítás egyébként meg, hogy ha ez bizonyos nem volna, hogy az czelekedetek, midön az Hit nec igaságáról vagyon az söt, sában ne jöjjenec, hanem egy általlyaban attul elválasztatnanc? Külömb dolog (ugymond) az törvény, hogy nem az Hit. Miért? Azért (ugymond ó) hogy az törvénnec igaságához czelekedetec kívántatnanc; Annakokaért következik hogy az Hit nec igaságához nem kívántatnanc. Ez egymás ellentétekből megláttic immár, hogy a czelekedeteknek érdemenélkül, söt minden érdemec kívül igazittatnanc meg, az kie Hit által igazittatnanc meg, mert az Hit az igaságot vési be, az mellyet az Evangelium ajándékoz. Az Evangelium pedig abban különböztetött meg az Törvéntől, hogy az Evangelium az igaságot nem köti a czelekedetekhez, hanem egyedül czac az Istennec irgalmaságára fundallya azt. Ezhöz hasonlo az mit az Romajakhoz írt Levélben vittat: Abrahamnac ninczen oka, miért diczedgyéc, mert az Hit tulaydonitott ó neki igaságára. Es megbizonyitásra, hozzá teszi, hogy a Hit nec igaságánac ott vagyon helye, a hol semmi czelekedetec ninczenec, az mellyeknek valaki jutalommal tartoznéc. Az hol czelekedetec vadnac (ugymond ó) azoknac érdemlött jutalmoc adatnanc: Az mi pedig az Hit nec adatic, ajándéc az. Etre az tizta néz az másic Igeis, az mellyel azon helyen él. Az mit egy kevéssel az után réa függest, Hogy mi az mennyei örökséget azért veszünc hit által el, hogy meg tudgyuc azt, hogy kegyelemből sallyon az mi réanc: Ebből azt hozza ki, hogy az mennyei örökség ingyen legyen ajándékozva; mivel hogy hit által vetetic az el.

Honnét vagyon ez, hanem hogy az hit, az czelekedetec fedelmenélkül, magat tellyesféggel czac az Istennec irgalmaságára támaszta és fundallya? Es másuttis kétség nélkül sient ezen értelemben tanittya, hogy az Istennec igasága, az törvénnec hozzátétel nélkül jelentetett legyen meg, noha bizonsága vagyon az Törvéntől és az Profetáktól: Mert kirekesztvén az törvént, tagadgya azt, hogy a czelekedetec segédsegül volnának az igas-

ságnac; és hogy mi azt czelekedetinczel nyernőjóc meg, hanem hogy üref-
fen megyünc, hogy azt elvegyünc.

19. Immár nyilván láttya az Keresztén olvafo, miczoda ockal és igaf-
sággal rágalmazzac az Sofistacez mái napon, ezt az mi tudományunkat,
hogy azt mondgyuc, hogy az ember egyedül czac az Hit által igazitafséc
meg. Hogy hit által igazitafséc meg az ember, ragadni né meric, mivelhogy
az Irásban olly gyakorta előhozatic. De mivelhogy ez igéczke Egyedül,
czac, fohol nyilván ki nem nyomatic, azt vetic ellenünc, hogy mi azt az mi-
énkből törtüchozzaja. Igaz è? Mit mondanac hát imez f. Paligejéhez, mi-
dön azt vittattya, hogy az Igafság nem volna az hitből: hogyha kegyelem-
ből ingyen nem ajándékozatnéc? Mint illic az ajándéc az mi czelekedet-
rinkel egygyüvé? Miczoda elforgatással akarjac aztis czufolni, és bémá-
zolni, a mit ő mafutt mond; hogy, Az Evangeliumban jelentetic ki az Isten-
néc igafsága?

Ha az Evangeliumban jelentetic ki az igafság, tehát bizonyáta nem
megfaggatva, avagy félig, hanem mindenestől fogva és egészen abban fog-
laltatic. Nem tartozic azért hozzája az törvény. Es nem czac hamis men-
tségét, hanem merő nevétséges faladást keressenc ez igéczke bennis; Czac
az mellyről azt mondgyac hogy az miénkből törtüc legyen hozzája. Mert
az ki az czelekedetektül az megigazitásnac minden erejét elveszi, nem de-
nem mindeneket az Hitnek tulaydonité az? Kérdlec, mit akarnac hát imez
befédéc, hogy, Az igafság az Törvenynélkül jelentetic meg, Hogy az em-
ber ingyen, és az törvénec czelekedetincélkül igazitatic meg? Vagyon
itt egy álnok faladafoc, és noha azt nem önnön magoc gondoltac, hanem
Origenesből, és egy nihány régi Könyv szerzőkből vöttéc, mindaz által u-
gyan czac merő bolondság: azt czaczogjac, hogy czac az Törvénec cere-
monias czelekedeti rekefetsenec ki, nem a Tiz paranczolati czelekedetec:
Igy nevednec naponkint az versöngesben, hogy az Igazán rekefító be-
fed rendelésnec még czac az első kezdetic sem tudgyac. Azt alittyakè hogy
megbódultul efelyösködic az Apastal, hogy annac az értelemnec megbi-
zonyítására, az Irásnac ez helyét hozza hé? Az melly ember azt betölti, él
az által. Es Atkozott minden, valaki bé nem tölt mindeneket, az mellyec
megirattac az Törvénec könyvében. Ha ő magoc nem bodultac inkább
meg, tehát nem mondgyac azt, hogy czac az ceremoniac körül forgoló-
dóknac, igértetic az élet, sem pedig hogy czac azoknac által hágoínac hit-
dettetic meg az átoc.

Ha pedig ezeket az helyeket az természetitörvényről, avagy az Tiz-
paranczolatról kell érteni, tehát semmi kétség abban ninczen, hogy az Tiz-
paranczolatoc czelekedetiis el nem rekefetténec az megigazitásnac ere-
jétől.

jétől. Szinte oda tartoznac az erősfítő befédékis az mellyeckel ő él: Mi-
velhogy az Törvényből az bünnc esmereti fármazic, tehát az igafság az
által nem fármazic. Mivelhogy az Törvény haragot nemz, nem az nemzi
tehat az igafságot. Mivelhogy az törvény nem teheti bátorfagofsá az lelki
esméretet, annak okaért az igafságot sem ferezheti. Mivelhogy az Hit tu-
laydonitatic igafságul: nem az czelekedetekért adatic tehát az igafság, ha-
nem az Istentől ingyen ajándékozatic, holott minékünc azzal semmi cze-
lekedetünkért nem adófs. Mivelhogy mi Hitből igazitatumc meg, elmet-
tettet tehát az diczekedés. Ha valamelly törvény adatott volna, az melly
megelevenitherne, tehát igazán az Törvényből volna az igafság. De az I-
sten Bün alá rekefített mindent, hogy az igéret az Jesus Christusban való
Hitből adatnéc az hívők nec. Czaczogjac elő ha meric, hogy ezec az cere-
moniakhoz illyenec és alkalmaztassanac, és hogy nem az Tiz paranczola-
tokra és az jó erkölcsökre. De még az gyermekekis kézzel kábbal ki czat-
togatnac patogatnac és megpökdősnéc ez illy nagy semtelenséget. An-
nak okaért bizonyossan és erősfen megmaradgyon ez minékünc, hogy az
egész Törvényről legyen az fő, midön az Törvéntül az megigazitásra való
éretc elvétetic.

20. Ha ki pedig czudállya, miért élt legyen az Apastal ez illyen hoz-
zá adással, és nem elégedett meg azzal, hogy köz módon czac Czelekedet-
eket nevezne: tehát annac kéf oka előttünc. Mert hogy az czeleketec na-
gyra becültetnec, ez az ő becős voltac fokkal inkább az Istennec javallásá-
ból vagyon hogy nem mint az ön magoc méltóságatul. Mert ki merne az I-
stennec külből igafságot eladójul vinni, hanem az mellyet ő javalland? Ki-
ezoda merne egyéb jutalmat, mint ha adófs volna velle, ő tőle kérni, hanem
czac az mellyet ő megigért? Az Istennec jó tetemenyéből vagyon azért,
mind az, hogy igafságnac titulussával és nevezetivel, mind pedig hogy ju-
talomrais méltóztassanac; hogy ugyan tulaydonitatic nekic az méltosá-
nac igéje. Es bizonyára minden méltosága az czelekedetecnek imez egy
puncton vagyon fundaltatva, hogyha tudni illic, az ember azoc által, az Isté-
nec engedelmességét kívánny mutatni. Annak okaért, egy helyen, hogy
az Apastal azt meg bizonyítsa, hogy az Abraham nem czelekedetec által i-
gazitathatott meg, megmutattya azt, hogy az Törvény mayd négyfáz és
harmintz estendővel adatott legyen a frigykötés után. Nevetnéc a nem
gyakorlott emberec, ez megbizonyitást, azért, mert az Törvénec kiadása
előttis meg lehetnec az joczelekedetec: De mivelhogy ő jól tudná azt,
hogy a czelekedetec az Istennec bizonsága és kegyelme által becültetné-
nec olly nagyra, azt esmeretessé hadgya, hogy azoknac az törvény előtt,
semmi megigazitásra való erejec nem volt legyen.

Rom. 3. v. 20.
& 4. v. 15.

Gal. 3. v. 21.

Rom. 4. v. 2.

Rom. 1. v. 17.

Rom. 3. v. 21.
22.Gal. 3. v. 10.
12.

Gal. 3. v. 17.

Tudunkra vagy on azért immár, miért nyomja ki nevezet szerint a Tör-
vénec czelekedet, midőn az oktul az megigazítást el akarja venni: mi-
vel hogy tudniillic, egyedül czac azokrol inditathatic az visfva vonyas. No-
ha mindazonáltal néha minden czelekedeteket ez hozzá tétel nélkül ki-
vesfen, az mint midőn azt mondgya hogy, Az f. Davidnac bizonyítáfa se-
rint annak az ember nec tulaydonitáséc az bódogság, az kinecz az Isten cze-
lekedet nélkül tulaydonitgya az igazságot. Annakokaért semmi Sofistalko-
dással és ragalmazással azt nem tehetic, hog' mi el ne birnóc és meg ne tarra-
nóc az Czari géccz két, az mell' közönséggel és egyáltallyaban minden cze-
lekedeteket kirekeft. Es czac hiában kapnac imez romlekony elméske-
deshözis; hogy az által az Hit által igazitane meg, az melly az feretet által
munkálkodic, hogy az Igaság az feretben állyon. Megvallyuc bizonyára
az f. Pállal, hogy semmi egyéb Hit meg ne igazitson, hanem az melly mun-
kálkodic az Hit által; de az hitnem véfi az megigazításra való erőt, az feret-
tet nec eréjéül. Sőt semmi egyéb okért nem igazit meg minket, hanem
hogy minket az Christus igazságnac közösülésébe visfen. Egyébként min-
denestől fogva elesnéc, az mit az Apostal olly nagy hartzal vittat: Annac
(ugymond) az ki munkálkodic, az jutalom nem ingyen tulaydonitatic; ha-
nem folgalatyáért való adóságbol adatic: Annac pedig, az ki az czeleke-
detben nem foglaltos, hanem hífen abba, az ki az istentelent megigazít-
tya, az ő Hiti igazságra tulaydonitatic. Szolhatott volna nyilvánagos-
ban, hanem ilyenképpen mivelvén? hogy semmi igazság nem hit nec igaz-
sága, hanem czac az hól nincz semmi czelekedet, az melly nec valami juta-
lommal tartoznának: és hogy az Hüt akkor tulaydonitáséc ostan igazsá-
gul, midőn az igazság az megérdemletlen Kegyelem által adatic.

21. Mostan immár azt fontollyuc meg, melly igen igaz legyen az,
az mi az igazságnac megírásában mondatott, hogy az Hit nec igazsága, az
Istennel való megengesteltetés legyen, az melly egyedül czac az bünök-
nec megboczanattyában állyon. Mindenkoron ismét ugyan ezen fun-
damentomra kelly ember nec jóni, hogy az Istennec haragja minden em-
berek nec fejeken legyen, valamiglen bünösen maradnac. Ezt Esaiás igen
fépen megjelentötte ez igéekkel: Nem rövidült meg az Urnac keze, hogy
meg nem legithetne, és nem remerdekültenec meg az ő fülei, hogy meg
nem halgathatna; hanem az ti hamiságot cötöttec külömbséget ti közretec
és az ti Istentec között, és az ti bünéitec roytöttéc el az ő ortzáját ti előtte-
tec, hogy meg ne halgatna. Hallyuc itt, hogy az bün válastya el az Istent
az embert egymástól, és hogy az bün forditgya el az Istennec ortzáját az bün-
nóstól. Es nemis lehet különbben; mivel hogy az ő igazságnac ellene va-
gyon, az hönöckel való közösülés.

Rom. 4. v. 6.

Gal. 3. v. 6.

Rom. 4. v. 4.

Isa. 59. v. 1.

Innet tanitgya az Apostal, hogy az ember mindaddig ellensége az Isten-
nec, valamiglen az Christus által ismét kegyelembe nem hozattatic. An-
nakokaért az kit az Ur az ő ferelmébe, és eggyeségébe felvesfen, arról
mondatic, hogy megazult legyen: mert ő senkit sem kegyelmébe ugy nem
vehet, sem véle nem eggyesülhet, hogy az bünösből igazat ne tenne. Ezt
adgyuc azért mi hozzá, hogy ez dolog az bünök nec megboczanattya által
legyen. Mert ha ember azokat, az mellyeket az Ur magához engeftelt,
czelekedetec ferint itüli meg, tehát még bizonyval bünösök nec taláttat-
nac, maga fiükség hogy az bünök tul mindenestől fogva sabadosoc és tistiac
legyenec. Nyilván vagy on annakokaért, hogy az kiket az Isten kegyel-
mében vesfen, nem különbben igazac, hanem ollyan formán, hogy meg uftit-
tattanac. Mivel hogy minden ő maculafságok, az bünök nec boczanattya
által az mellyel Isten őket megajándékozta, eltörötttenec: ugyhogy ez
ilyen igazság egy fő val bünöc boczanattyánac neveztetetic.

22. Mind a kettő igen fépen kitettzic az sent Pal savaiból, mellyeket
oda fel elő fámláltam; Isten vala az Christusban, és megengestelte ez vilá-
got magához, és nem tulaydonította az emberek nec az ő hamislagokat,
és mi reanc bizta az megengesteltetés nec igéjét. Annakutánna az ő követ-
ségé nec summáját hozzá téfi; Azt, az ki bünt né tud vala, mi érettunc bün-
né törté, hogy mi lennéc Istennec igazsága ő benne. Az igazságot és meg-
engesteltetés külömbség nélkül nevezi, hogy megértsüc azt, hogy eggy-
ic az másikkal ő fve legyen foglaltatván. Modgya pedig ez igazságnac elvé-
telé nec azt mondgya hogy az legyen, hogyha minékünc nem tulaydoni-
tatnac az mi bünéink. Annakokaért ne kételkedgyél ennekutánna, mint
igazitson meg minket az Isten: midőn hallod hogy ő minket magához u-
gy megengestel, hogy az mi bünéinket nekünc ne tulaydonitla. Ezenkép-
pen az Romabéliek hoz art levélben is David Példájá vaal bizonyitgya, hogy
az igazság az emberek nec czelekedetec nélkül tulaydonitatic: Mert azt
mondgya ő bódognac, az kinecz hamisága megboczáttatott, bünéi elfedez-
tetec, és az kinek nec nem tulaydonitgya az Ur Isten az vétkeket. Azt az bó-
dogságot kétféleg nélkül az helyen az igazságot téfi; Az mellyet midőn az
bünök nec megboczanattyában mond állái, minczen semmi oka, miért
kellyen másképpen megirnunc. Az Zachariás az Keresztelő Janos attya,
annakokaért énekli, hogy az Idvőség nec esméréti, az bünök nec megbo-
czánattyában állyon. Az melly regula ferint sent Pal, az Antiochiabéliek-
nél az idvőség nec summájáról való predikatioját, az mint sent Lukacz e-
lő fámlálgya, ilyen, módon végefte el: Ez által hirdettetec ti nek nec bünéi-
tek nec boczanattya; és mindenektől az mellyektül az Moses törvényében

Rom. 3. v. 6.

2. Cor. 5. v. 19.

Rom. 4. v. 6.

Luc. 3. v. 77.

A& 13. v. 38.

meg nem igazulhattatoc. Valaki pedig ebben hisen, megigazult az. Az Apostol az bűnöknek boczánattyát úgy kötözi az igazsághoz, hogy megmutassa azt hogy mind kettő tellyességgel azon egy dolog legyen. Az honét méltán azt hozza ki, hogy ingyen való igazság legyen, az mellyet az Isten kegyelme által birunc. Ne is látrasséc minékünc fokatlan föllátnac, hogy az Hivóec, nem czelekedetec által, hanem kegyelmebe vétel általi igazitnac meg az Isten előtt: mivel hogy ez mind az fent Irásban gyakorta előhozatic, mind pedig az régiekis néha ilyenképpen föktac föllani. Mert így ír egy helyen fent Agoston; Az fenteknek igazsága ez világon fockalinkáb áll az bűnöknek megboczánattyában; hogynem az jófágos czelekedeteknek tókélletes vóltában. Mellyel az f. Bernard fep ékes mondásis eggyeznec: Az nem vétkezés az Isten igazsága; az embernek igazsága pedig, az Istentől nyert kegyelem és engedelem. Annakelőtte pedig megmutatta vólt azt, hogy az Christus minékünc igazságunc, az mi mególdoztatafunkban, és annakokaert czac azoc igazac, az kie bűnök-boczánattyát irgalmafságból nyertec.

Lib. decivit.
si cap. 27.

Scrm. 22.

23 Ezből azis kővetkezik, hogy mi egyedül czac az Christus igazsága által igazitassunc meg az Isten előtt. Az melly finte annyit tesen, mintha az mondatnéc: hogy az ember nem ő magában igaz, hanem hogy az Christus igazsága, tulaydonítás által kőzöltetic ő velle, az mellyet méltó embernek igen jól esébe venni. Mert ilyenképpen elenyéfic ez hazug czaczogás, hogy az ember azért igazitatic hit által meg, mivel hogy azzal veszi el az Istennec lelkét, az melly által őstán megigazitatic: melly az fen megemlített tudománnyal fockalinkáb ellenkezik, hogy nem mint azzal valami módon ősvetkerkesthetnéc. Mert ninczen abban semmi kétség, hogy minden fayát igazságanélkül legyen az, az ki arra tanitatic, hogy maga kívül keresse az igazságot. Azt pedig igen világoston bizonyitya az Apostol, midőn azt írja, hogy; Az, az ki bűnt nem tud vala, mi erettünc bünelőtől ő adazattá lótt, hogy mi Istennec igazsága lennéc ő benne. Látod hisem innét, hogy nem mi bennünc, hanem az Christusban vagyon az mi igazságunc: minket pedig czac ez jusból illessen, hogy réfescac vagyunc az Christusban. Mert mivel hogy mi őtet birjuc, minden ő javaivalis birunc ő benne. Az sincz ez ellen, az mit másutt tanit, hogy, Az bűn, bűnnel kárhoztarott az Christus testében, hogy az törvénnec igazsága mi bennünc bétöltetnéc: Holott semmi egyéb bétöltést nem jelent, hanem az mellyet tulaydonítás által veszünc el.

2. Cor. 5. v. 21.

Rom. 8. v. 3.

Mert az Ur Iesus az ő igazságát olly formán közli mi velünc: hogy az, czudálatos kimondhatatlan erő által mi belénc és nekünc adafséc, az mennyibe

mennyibe az Isten iteletit illeti. Hogy ezen külömbet ne értett legyen, megrettzic az másic mondasából, az mellyet egy kevéssel az előtt tött. Hogy az miképpen egy embernek engedelensége által bűnösöcké lettünc, azonképpen egynek engedelmeisége által igazitatur megis. Miczoda egyéb az mi igazságunkat az Christus engedelmeiségen fundalni, hogyha nem azt bizonyítani, hogy mi egyedül czac az által tartatur igazitatur lenni, mivel hogy az Christus engedelmeisége úgy ajandekoztatic minékünc mintha tulaydonniénc vólna? Annakokaert úgy tettzic ennékem, hogy fent Ambrus az Iacobnac áldását igen fepen tartotta legyen, ez igazságnac példázatyánac: tudniillic az miképpen hogy az, minckutanna az első fölötset magátul nem érdemlette vólna, az Esau őltözetiben rőtözvén, és annac köntösét véven magára, az melly legjob illatu vólt, az ő Attyánac herelmében finlette magát, hogy mas fémelye alatt venné el maga hafnára az áldást; hogy minékünkis azonképpen, az Christusnac, az mi előfütett atyankfianac drágalatos tisztaságában kellyen rőtözünnc, hogy az igazságnac bizonságát az mi mennyei Atyánkac ortzája előtt elnyerhelsüc. Sz. Ambrosnac favaie ezec: Hogy Isaac az ruháknac illattyát megérzetté, talám az hogy, mi nem az mi czelekedetünk által igazulunc meg, hanem az Hit által: Mert az testi erőtelenség az czelekedeteknek bántására vagyon; de az Hitnek világos tisztasága elfedezi az czelekedeteknek vétékét, az melly hit méltó a bűnnec megboczánattyára. Es bizonyára ilyen ez a dolog.

Rom. 5. v. 12.

Lib. 2. de Iacob & vita beata cap. 2.

Mert hogy az Istennec sine előtt, az mi idvótségünkre jelenyünc meg, tehát fűkség hogy az ő jó illyt্যা által, kedves illatuak legyünc, és hogy az ő tókélletes tellyességével az mi bűneinc elfedeztesenec és eltemettesenec.

T I Z E N K E T T Ö D I C R E S Z.

Hogy minékünc valóban hihetsegesé terefféc az ingyen való megigazulás, tehát az Istennec itelő félki eleibe kell az mi elmeink-nec emeltetnec.

Noha pedig foc világos bizonságokból nyilván vagyon hogy ezek mind igazac legyenec; de addig elég világoston ki nem tettzic melly fűkségeffec legyenec, miglen femeinc eleibe nem veszfűc, mellyeknek kellyen ez egész dolog fundamentominac lenni. Elsőben annakokaert ezt vegyünc eszüncbe; hogy mi itt nem arról fölunc, mint talátrasséc az

ember igaznac ez világi Bíró előtt, hanem az Istennek mennyei ítélő feke előtt: hogy mi nem az mi okosságunk ferint mérsékellyűc, hogy az czelekedeteknek miczodatokelletesége által téreféc elég az Isteni itéletnek. Es bizonyára czudalatos melly nagy vakmerőséggel és batorfággal folyanac és ittellenec többire mindenkor ez dologról az emberec. Sőt láni való azis, hogy senki merészebben és felfuvalkodtabban nem czaczog az czelekedeteknek igazságáról, mint az kiknek külső vétkec tapasztalhatóc; avagy az kic titkos vétkekkel és testi kívánságokkal fakadozmac és ropognac. Melly azért vagyon, hogy az Istennek igazságát meg nem gondollyac: Az mellyet őc ha czac valami kiczinnyé ézenénc megis, soha azt olly fertelen igen nem czufolnác. Az pedig bizonyára felotte igen kevéféc beczültreic, hogyha ollyannac, és olly tökelteres igazlagnac nem esmeretic: hogy néki semmi kedves ne legyen, hanem egyedül czac az mi mindeneftül tökelletes és tellyeséges, és semmi fennyel meg nem mozc koltattott: az minemű soha czac egy emberben sem találtathatott, és ennek utánna sem találtatic soha. Könyű bezzeg és folyamatos az Papiffa Iskolának híves arnyékiban akarkinec, az czelekedeteknek, az emberec meg igazítására való méltóságáról czaczogni és karatyolni. De midőn ember az Istennek sine eleibe menend, elkell ott mulniez ilyen cziklandozásnac, és trefánac, mert valóságban jár ott az dolog, es nem járekos befédi hartz üzertetic. Ide ide kell az mi elmeinket igazitanunc, hogyha az bizonyai igazságtól haszonnal akarunc tudakozni, miképpen felellyűnk meg az mennyei Bírónac, midőn minker az sámadáfra fölítand. Gondollyuc meg azt, hogy ő minéktűnc ítélő Bírónc, nem az mint az mi értelműnc ő magában képzic, hanem az miképpen ő az Irásban adatic mielőnkbe: tudniillic, az kinec fényesége által az czillagoc megferétedne, kinec ereje által az hegyecelolvadnac, kinec haragja miatt az földkereksége megrendöl, kinec bölcsesége által az bölczec az ő álnoklágokban megfogartatnac, az kinec tisztaságához képest minden dologoc fertelmesséc, az kinec igaz itéletinec elvifelésére meg az Angyalok is nem elég erőféc, ki az ártalmast nem tefi ártatlanná, az kinec bősű állása ha egy fer felgyullad, el által hat mind az pokolnac also fenekeig. ő üllyen fel, mondom, az emberec dolgainac megprobalására, kiczoda ál batorságossor az ő feke eléibe: Kiczoda laknéc (ugymond az Proféta) az megemesztő tüzzel: ki la kozzéc az dröcké való heúséges égéffél: Az ki az igazsággal jár, és igazatis föl, &c. De jójyönélő az illyen, akar ő ki legyen. Sőt ez felelet mivel, hogy senki elő ne járullyon.

Néz meg
főképpen az
10. könyvet

1. sz. 11. v. 14.

1. sz. 11. v. 14.

Mert ez a röttenetes fő dördül ellene: Ha az hamiságokat megtartandod Uram, Uram kiczoda álhat meg? Bizony mindgyárt mind el kel-

lene

lene vesznűnc, az mint másutt meg vagyon írva. Lehetségesé az, hogy az ember az Istennek ellenbe állattatván, igaznac esmerethetnéc? avagy az ferhu az ő teremtojénél igaznac találtatnéc? Imé azok között; az kic őnéki foglalnac, senki nincz tökelteres, és az ő angyalibanis talál vétkec. Mennyivel inkább emestetnec meg az molytól azoc, az kic az földből czi-nált házakban lakoznac, és az kiknec az föld az ő fundamentomoc? Reggeltül fogva mind estveig kivagdaltatnac. Ilmét, Ihon, az ő fentei közöttis, Iob. 4. v. 17. senki nincz hiúséges, és az egek sem tisztác az ő fenei előtt; mennyivel inkább az utalatos és hasontalan ember, az ki mint az vizet úgy isfá az hamiságoc? Megvallom bizonyára, hogy az fent Iob könyvében olly igazságtól vagyon emlekezett, az melly magasságosb, hogynem az törvennec megtartata. Es munkára méltó ez külömbséget megemlélni és megtartani: Mert ha finte valaki az Törvennec eleger tenneis, de ugyan még így sem álhatna meg annac az igazságnac megkisértésében, az melly mindé értelmet fellyül halad. Annakokáért noha fent Iob magában jó lelki esmerettel bír, mindazáltal még is rötreg, és megnémul: mert látta azt, hogy az Isten még az Angyali fietség által sem engestelthetnéc meg, hogyha ő azoknac czelekedeteiket az felső funtmértékbe vetnéje. En azért ezt a megemlért igazságot, mivelhogy megfogharatlan, mostan elhagyom; hanem czac azt mondom, Hogy midőn az mi életűnc az megirtott törvennec regulája ferint meg titetic és fontokatic, minden restségnél restebbec vólnanc, hogyha minket az ennyi sóátkoc, az mellyec által akarta az Isten hogy felszerkentessűnc, az ő rettenetes félelmeckel nem gyötrenénc: és az többi között ez közönséges átoc: Atkozott minden, valaki meg nem matad mind azokban, az mellyek megirattatnac ez könyvben. végezetre igen elhült és izetlen lefen ez az egész tudomány, hogyha kiki minden az mennyei ítélő féc eleibe magát úgy mint vétkecsül nem állattya, és az ő megoldoztatására és menekedésére forgalmatos gondottartván akarattya ferint le nem bural, és magát megüreftivén meg nem alázza.

Deut. 27.
v. 26.

2. Ide ide kellene embernec feneit fordítani, hogy refketni tanulnanc inkább hogy nem mint hiában vigadozni. Könyű dolog bizonyára, mig az ember, embertel vetretic egybe, hogy kiki azt alitfa, hogy legyen ő nékie valamie, az mellyért ötet egybeknec ne kellyen megvetniec: De midőn az Istenhez járulunc, egy szempillantásban oda esic és elmulic ez illyen bizodalom: Es az mi lelkűnknek úgy vagyon az Istennek dolga, finte mint az restnec az látható Eéggel. Mert az mig az fennec élefsége az környül való dolgoknac nézésében vesfreg áll, az ő általlátásának jelenségét érzi, ha pedig az napra igazitatic, annac nagy fényesége olly igen megvakitatic és homályositatic, hogy az ő nézésében nem kevésb erőtlenséget érezen, hogy

D d d d 3

nem mint erőiséget az alatt való dolgoknak nézésében. Ne czallyuc azért meg hamis bizakodással magunkat, ha fiinte magunkat egyéb emberekhez hasonlónak, avagy azoknál fellyeb valóknak alitjuk: nem tartozic az az Istenre, az mellynec itilletire néz ez a dolog. Hogy ha az mi vakmerőségünc ez intés által meg né feléditethetic, tehát azt fogja minékiünc felelni, az mit az Phariséusoknak mondott: Ti vattoc, az kic tinnen magatoc igazittyátoc az emberek előtt magatokat. Mert az mi beczületes az emberek előtt, az Istenec előtte utálatos.

Eredgyel azért, és az te igazlagóddal kevélyen diczedgyél az emberek között, mivel hogy azt az Isten mennyekből utállya! Mit mondanac tehát az Istenec szolgálai, kic az ő lelke által igazán tanittanac? Uram, ne meny törvénybe az te szolgálóddal: Mert egy igaz sincz te előtted az előközött. Más pedig azt mondgya, noha valamennyire különb értelemben: Az ember nem lehet igaz az Isten előtt, hogy ha ő azzal pörölni akar, ezerre sem felelhet egy igét. Itt immár nyilván hallyc, miczoda igazság legyen az Istenec igazsága, tudniillic az mellynec semmi emberi czelekedetekkel elegec nem tehetoi, és az melly előtt mi, midön minket ezer vétkekről kérd és fedd, czac egyetlen egyre sem hozhatunc sem mi menséget. Ezt az igazságot, kétségnélkül jól elméjében foglalta volt az Istenec válastrótt edénye az fient Pal, midön azt vallaná, hogy semmibe nem vadolná ötöt az ő lelki esmeret; de az által nem igazulna meg.

3 Es nem czac az fient Irásban vadnac efféle példac élöttünc: hanem mindnyájan az Istenelő Könyv szerzők megmutattyac, hogy ókis ilyen értelemben vóltanac legyen. Így tanit fient Agoston: Minden istenelőknec (ugymond) és ez romlott testnec terhe alatt, és ez ő életknec erőtlenségében foházkodo emberek nec egyetlen egy reménsége cz, hogy minékiünc egyetlen egy Közbenjaronk az igaz Iesus Christus, és ő az engeftelő az mi büneinkert. Mit hallunc itt? Hogy ha ő nékiec czac ez az egyetlen egy reménségec, hol marad hát az czelekedetekbe való bizodalom? Mert midön ezt egyetlen egy reménség nec mondgya, semmit egyeber meg né hágy. Sz. Bernard pedig mond: Es bizonyára, hol vagy on egybütt az erőtlenc nec bizodalmas és erős nyugodalnoc és bátorságoc hogy ha nem egyedül czac az Idvözítő nec seibeiben? En annyival bátorságosban lakozom azokban, az mennyivel ő leghatalmassab az idvözítész. Ez világ dihoskodic, az test nyom engemet, az ördög leseskedic utánnam. De nem esemel, mert erős köfiklán vagyoc éppitet ve. En igen nagy véteckel vetkeztem. Háborodic az Lelki esmeret: de nem háborodic tellyeséggel el, mert megemlekezem az Urnac seibeire. Ebből ofítan ezt rekefti: Annak okaért az Iste irgalmasága az én érdemem. Nem vagyoc mindenestől fogva érdemnélkül; va-

kül, valaméddig ő nem lesé irgalmaságnélkül. Hogyha nagy azért az Urnac irgalmasága, tehát ezokért az én érdemem is fiinte olyan nagy. Az ennen magam igazságát kellenejé hát nékem diczernem? Urá, egyedül czac az te igazságodra emlekezem; mert az az enyim tudniillic, ő ennékem igazságom má teretött az Istenől. Masutt ismet: Ez az ember nec egesz érdeme, hogyha az ő egesz reménségét abban helyhez teti, az ki az egesz embert idvöziti. Hasonlatosképpen midön az békeséget magánac megtartván, az Istenec meghadgya az diczöseget: Tenéked (ugymond) czipkederlen maradgyon az diczőség. Ennékem jól vagy on dolgom, ha békeségem vagy on: En egy általlyába elesküföm tolem az diczöseget, hogy igyöld, ha azzal élec az mi nem enyim, aztis el ne vesefsem az minékem ajándekoztattott. Egy nemnemü helyen még ennélis világosb értelemmel tanit: Mit forgalmatoskodic az érdemek felől az Anya fi: Egyház? holott ő néki fockal erőssé és bátorságosab oka vagy on az Istenec jótettzésével való diczekedéste? Így azért nem fiükség azt kérdened, miczoda érdem által kellyen jót remenlenünc, kiváltképpen midön hallod az profetanál: Nem ti erőttetec czelekeftem, hanem ennen magamért, azt mondgya az Ur. Elegg az az érdemléste, hogy tudgyuc, hogy nem elegec az érdemec. Az miképpen pedig hogy az érdemre igaz elég, az érdembe nem bizakodni, az öképpen elég az itilletre érdemeknélkül fiükölködni. Hogy az érdemek nec nevezetivel fiabadgyában él az jo czelekedetec helyett; az akkori fiokálnac megengedvén jó végre magyarázhatni.

Az vége felé pedig, midön azokat kárhoztattya az kik nec ninczen semmi érdemec, ez vólt fiándéka, hogy az képmutatókat róttentse, az kic az büntételben való kinyeséggel az Istenec kégyelme ellen ravaftkodnac és fayralandkodnac: az mint mindgyárt ő maga meg magyarazza maga értelmét, midön mond: Bódog az anya fient Egyház, az mellynec sem bátorkodásnélkül való érdemekből, sé pedig érdeméknélkül való bátorkodásból ninczé fogyatkozása. Mert vagyó mivel barorkodgyéc és bizakodgyéc: de né az ő érdemével: vagyó érdeme, de né arra, hogy azzal kerélkedgyéc és bátorkodgyéc: Hózza téfi: Az kevélyen né bizakodás, né de né érdemléste; Annyival bátorságosban bizakodic azért az anya fiét Egyház, hogy ha kevélyen nem bizakodic. Azért hogy elégséges oka vagy on hogy diczekedgyéc cz Urnac nagy irgalmaságában.

4 Így vagyó bizonyára. Mert mindé lelki esmeretec, az mellyec az Isteni félelébél jól gyakorlottac magokat, megérezic azt, hogy enné egyéb idvöségi menedék helyec ninczé, az hova nyugodalomért folyamodhatná nac, midön az Istenec kellyen fiámot adnioc. Mert ha az czillagoc, az mellyec étzaka legvilágosabbak nac láttattattanakis, világaságokat elveftic az napnac tekintetivel: mint alittyuc, hogy legyé dolga az ember nec, még az

In Psal. Qui habitat. 15.

Serm. 13. In Cantic.

Serm. 68.

Ezech. 36. v. 22. 32.

Lib. ad Rom. 3. c. 5.

Super Cant. serm. 61.

lego-

1. Cor. 4. v. 5.

egnagyobb ártatlanságának is, midőn az Istennek tisztaságával hasonlított össze: Mert ez lefű az amaz legkeménysegesb megpróbáltatás és megkísértés, az melly az fűveknek legmélysegesb gondolatitis által járja: Es az mint fűt Pal mondgya, az mi az fűtétben vagy on elrőytve, megnyilatkoztatja; és felfedezi az fűveknek titkait. Az melly még az elrőytött és ellet-hányó lelki esmereteket is kifesti, hogy nap világra hozzanac mindenehet, sőt még az mic elménkből kiestenek is. Más részént az vádoló, az ör-dög tamad reanc, ugymint kinec tudára vadnac minden vétkek, az mellyeknek megczekedéseire ő hayt bennünket: Semmit ott nem használnac az jó czelekedeteknek külső pompái, az mellyeknek egyedül vagy on mostan beczülletic: egyedül czac a fűnek tisztaságáról lefű ott az kérdés. Annak okaért nem czac az a kepmutatás, az melly által az Isten előtt gonof lelki esmeretű ember, az emberek között örömeft mutogátja magát; hané az is, az melly által kiki az Isten előtt őnnön magát megczallya (az mint hogy az magunknac való hizelkedésre haylandóc vagyunc) megfűgyenültet-nec, és lerohannac, akar az oc mostan melly fennyen, és melly nagy bódult bátorsággal kevékedgyenek is. Az kic azért az ő elméjeket és gondolatya-
kat, az Isteni itélet nec ez ilyen dolgaira nem igazittyac, azonokat valóban meg nem tekintic, kérkedhet nec jóllehet egy fűpillantásni ideig az igazsággal, magokban nagy édesdeden és kedvessen bevékedven, de az melly az Istennek itéletiben mindgyárt, kirázatic belőlóc: nem különben, mint az álomba őfűve rakáfolt nagy gazdagságoc, ha ember felszerken, menten elenyűfű nec. Az kic pedig az Igaságnac bizonyai reguláját valósággal, és ugymint az Isten sine előtt kerescic, megtalállyac és megérzic azt, hogy az embereknek minden czelekedetec, hogy ha az őnnön méltóságoc ferint beczültet nec, fűmic nem egyebek az ganénál, az oczmánásnál: és az mit közönségesen igazságnac tartannac, az Isten előtt az, merő hamiság: az mi tőkellertéség nec beczültetec, merő azon fertelmesség, az mi diczőség nec alitatic, az merő gyalázat legyen.

Prov. 21. v. 2.
3c 25. v. 3.

5 Ennec az Isteni tőkellertes tellyeség nec meg fűmléléséről, ne fűgy-enlyűnc azért immár az mi magunknac hizelkedés nélkül, és vak fűretet-nélkül való megnézésére. Mert né czuda hogy mi ez tzikelyben illy igen vakok vagyunc, mivel hogy közzülűnc senki nem őrizkedic ez magához való dögletes kedveskedéstől az mellyről az iras kiáltja, hogy terméft-től mindnyájunkba belénc legyen ragadva. Kinec kinec (ugymond Salo-mon) mind igaz az ő uta az ő fűmei előtt. Ismet, mind utai az embernek tisztánac tertzene az ő fűmei előtt. Miczodát azért: Ezért az ő hamis véle-
kedéseért mentséges nec mondatiké: Sőt (az mint ugyan ott utánna veti) az Ur meg próballya az fűveket: az az, midőn az ember az igazságnac

külső

külső állortzája miatt, az mellyet reavonfon, magánac kedveskedic és hizelkedic azonközben az Iste az ő fűnt mértékével meg próballya az fű-
nec elrőytött tisztatlanságát. Mivel hogy azért ez illyen hizelkedéssel az ember fűnté semmit véghez nem vihet, ne cz allyuc meg kényesfűből ma-gunkat az minnen tulaydon veszedelműnkre. Hogy pedig mimagunkat jól megvisgallyuc, az mi lelki esmeretűnk nec fűkségképpen az Istennek itelő fűki eleibe viffa kelly vonyattatni. Mert annac világosága felotte igé fűk-séges, az mi gonofságunknac eltakargatott titkainac felfedezéseire és ki-nyilatkoztatására, az melly egyébként igen mélyé vagy on bédugva és el-rőytve. Ackor láttyuc őstán világosfon meg mi legyen érteke imez mon-dásnac: hogy, Távol vagy on az, hogy az ember meg igazitannac az Isten e-
lőtt, az ki rothaság és fűreg, utálatos és hiába való: melly az hamisfűgot ugy
iffa mint az vizet. Mert ki tenné tisztává, azt a ki az tisztatlan magból fo-
gantatott? Még czac egy fű. Azt is megtapaftallyuc őstán, az mit fű. Iób ő
magáról mondott: Ha ártatlannac akarom magamat mutatni, tehát az en
magam fűjakárhoztat engemet; ha azt akarom megmutatni, hogy igaz va-
gyoc, tehát az én fűjam hamisnac bizonyit engemet. Mert nem czac egy i-
döre, hanem minden időkre néz és terjed az mitől az Proféta az Izrael né-
pére régenten panafolkodott: hogy, Mindnyájan mint az juhoc eltévőlöd-
tenec, és hogy kiki minden, elhaylott az ő uta ferint. Mivel hogy ott ő mind
befoglallya azokat, az kikre az megváltság kegyelme menne jóvendöre.
Es ennec az valóságos kemény próbaltnac mind addig kell menni, mig né
minket tellyes megremülésre kifesten; és így minket az Christus: kegy-
elménec elvételeire kifestit. Mert megczalattatic az, az ki magát ez kegye-
lemmel való élésre alkolmatofnac alittya, valamiglen előfű az ő elmeje-
nec minden magaságat az földre le nem verte. Esmeretséges imez módas,
hogy, Az Isten az kevélyeket megfűgyeniti, és az alázatofoknac ad kegy-
elmet.

Iob. 15. v. 16.

Iob. 14. v. 4.

Iob. 9. v. 20.

Esa 53. v. 6.

1. Pet. 5. v. 5.

6 Miczoda pedig az mi magunc megalázásnac egyébc módgya, hogy-
ha ez nem; hogy mi mindenestül fogva fűgyenyek nec és üressék nec esmer-
vén magunkat, az Istennek igralmaságánac adgyunc helyet? Mert en azt
nem mondom alázatofásnac, hogy ha azt alittyuc hogy még vagy on vala-
mi értékcűnc hátra. Es ekkédig mind ártalmas kepmutatásra tanitottannac
az oc, az kic ez két tzikelt fűztéc egybe: Hogy magunk felől az Isten előtt
alázatofon értsűnc; mindazáltal az mi igazságnac is valamire méltónac
alitsűnc lenni. Mert ha mi, az mit magunk felől értunc és tartunc, azzal ellen-
kezött vallunc meg az Istennek, latrul hazudunc ő előtt. Nem érthetűnc
pedig magunk felől az mint illic, hogy ha minden, az mi diczőség nec lát-
zic bennűnc, el nem rontatic.

Ecccc

Pfal. 12. v. 29.

Annakokaért midőn az profétánál hallod, hogy az alázatos népnek megkésítetett legyen az idvőség, az kevély keműeknek pedig az leveretés, gondold meg először, hogy semmi nyitva való menetel az idvőségre ne legyen, hanem ha ember az kevélységet leveti, és az tökéletes alázatóságot magára fel nem veszi. Annakutánna hogy az, az alázatóság, nem czac valami merckletesség, az mellyel az Úrnac az te jussódból egy hayfálniczkat engedgy, (az miként az emberec előtt alázatosoknak mondatnac, az kic felőttéb fel nem fuvalkodnac, sem egyebeket meg nem czufolnac, holott mindazáltal nemin keműkeppen az ő fobségeknec esmeretire támaszkodgyanac) hanem az elménec tetteténélkül való lenyomása, az melly az ő nyavalyáságanac és fegénységénec valóságos megérzése által megrötnvén lebozartatott és leütetett. Mert így iratic az meg mindenütt az Isten Igejében. Midőn az Ur Sophoniasnál ilyenképpen szól: Elveszem te rolad az kevélyen őrvendezőt, és marasztoc az te néped között, nyomorodott fegényeket és az Urban reménlenec. Nem mutattyaé nyilván meg, kic legyenec az alázatosoc? Tudniillic az kic az ő fegénységeknec esmereti által leverettetvén feküfnec. Ezellenbe kevélyeknec mondgya az fennyen őrvendezőket: azért mert az emberec az ferenczes dolgokban szoktac őrvendezni és nagyra üzni. Az alázatosoknak pedig, az kiket, elvezgett, hogy idvözitsen, semmit meg nem maraszt egyebet, hanem egyedül czac ezt; hogy Az Urban reményenec. Ilyenképpen szól az Esaiasnál: Kire tekintec pedig, hanem az fegényre, és az törődelmes fivűre, és az ki az én befédimet rettegi? Ismet, Azt mondgya az magaságos és diczőségcs, az ki az öröcké valóságban lakozic, és az kinec neve fent: ki az magasságba és fentseges helyen lakozic, és az törődelmes és alázatos Lelekben: hogy meg elevenitse az alázatosoknak lelkeket, és az törődelmesséknek fivőket: En né mindöröcké feddem, és né haragom mindékoron. Midőn az törődelmes igét olly gyakorta hallod, értse az fiűnec sebeit, az melly az földhöz veretett embert nem hadgya felkelni. Ilyen törődelmességgel illic és kell az te fivednec megsebefedni, hogyha az alázatosockal, az Úrnac itilletiferrint akarfi felmagasztaltatni. Hogyha ez nem leend, az Istenec hatalmas keze által kell nagy fegyenedre és gyalázatra megaláztatnod.

Esa. 66. v. 2.

Esa. 57. v. 15.

Luc. 14. v. 33.

7 Es né elégedett meg az jó mester czac az főkkel, hanem példábanis, mint egy tablán seméinc eleibe mutat ta az igaz alázatóságnac abrázattyát. Mert az fukart vonsa elő, az melly nagy távol megáll, és nem meri az ő seméit az ég felé telemelni, és nagy panaszal könyörög: Uram légy kegyelmes ennékem bünsőnec! Ne alitsuc ezt tettetett alázatóság jegyeinec lenni, hogy az égte nem mér feltekinteni, és hogy közzel sem mér járulni, és

ni, és hogy az ő mellyénec veresével bünsőnec vallya magát: hanem megtudgyuc azokat, az bels ő indulatoknak és faydalomnac bizonságinac és jegyeinec lenni. Ez ellenben helyhezeti az Phariseust, az melly hálátad az Istenec, hogy ő nem az köz népből való, sem tolvay, sem hamis, sem parazna. Mert ő kétfer boytól egy hétben: és dezmar ad mindenekből az mickekel bir. Ez nyilván való vallástétellel megvallya azt, hogy az melly igazságánakéki vagyon Isten ajandéka legyen: de mivelhogy elhisi magát, hogy már ő igaz volna kedvetlenül és gyűlössen megyen el az Istenec seméi elöl. Az fukar pedig az ő hamiságanac megvilása által megigazitatic. Innét meglatharni melly igen nagy legyen az mi alázatóságnac kedvelése az Ur előtt: hogy ez fiv az ő irgalmaságanac bévételere nyitva ne legyen, hanem ha minden ő maga méltóságanac vélekedésétől megüressitetic. Az hól ez vélekedés az fivet elfoglallya, elzárja annac, az irgalmasághoz menő utát. Az melly hogy senkinél kérséges ne lenne, azért küldetett volt Christus az Atyától ez paranczolatall ez földre, hogy az fegényeknec pra-

Esa. 61. v. 1.

Matt. 11. v.

29. & 9. 13.

8 Annakokaért ha az Christus hivatalanac helt adni kedvellűnc, fiűkség hogy távol legyen tőlűnc mind az kevelység, és mind az bátorkodás. Az kevelségec érttem azt az magahitségét, az melly az embernec tulaydon igazsága felől való vélekedéséből farmazic, midőn azt alittya hogy vagy ő neki valamie, az mellynec érdemeért az Istennél kedves legyen. Az bátorkodáson érte akar mi testi bátorságot, az melly az czelekedeteknec vélekedésénélkülis meglehet. Mert soc bünsőc, mivelhogy az vétkeknek édeségétől megrésegültene és megbodaltanac, és az Istennec itilletit meg nem gondollyac, mint egy mély álomba elbámulván úgy feküfnec, hogy ne vagyakozzanac az nekic ajánlott irgalmaságra. Ez ilyen röttenetes restelkedést pedig, nem kevesbe kell levetni, hogynem mint minden mimagunkban való bizodalmat, hogy igazán alkolmazzattac, és minden akadéknélkül fieshesűnc az Christushoz, hogy mi üressc és éhez őc lévén az ő javaival betöltessűnc és megelégtessűnc. Mert soha elégge mi ő benne nem bizunc, hanem ha magunk felől tellyességgel kétségesc lesűnc: soha az mi elmeinket őrvédetessen ő hozza, fel né emellyűc hogyha azokat előferr

magunkban igazán meg nem alázzuc: Soha magunkat ő benne eléggé névigasztallyuc, hanem ha mi magunkban minden vigasztalástól megfosztattunc. Annakokaért midőn az mi magunkba való bizodalmostólunc egyáltalában elvetettük, és bizonyos jóvoltára biztuk magunkat, tehát ostan alkolmatosfak vagyunc az ő irgalmaságának elfogására és elvételére, Holott mi. (az mint Agoston mondgya) az mi érdemünkről elfelelkezvén, véstűc el az Christus ajándékát. Mert ha érdemet kerelne ő mi bennünce, nem jutnanc az ő ajándékához. Mellyel Bernardis fejen eggyez, ki az kevelyeket, és az kic csak valamely kevelésé bizakodnakis az ő erdemekbē, az hívségtelen főlgákhoz hasonlittya: mert az kegyelemnec, (melly az kevelyeken csak elmegyen) diczéretit gonofságosan elfogjac, és megartoztattyac, finte mintha az fal kérkednec azzal, hogy ő ferzi az világos fényt, az mellyet az ablakon vesen bé. Es hogy magunkat ezzel fokát ne keletelűc, tartfuc meg imez rövid, de mindazáltal köz és bizonyos regular: Hogy az isteni irgalmaságnac gyümölcszēnc elvételére az legyen alkolmatos, az ki magát, nem mondom, az igazságtul, (az melly benne ninczē) hanem az igazságnac hamis, hiába való, üres arnyekatul mindeneftül fogva megüressitotte, Mert kiki minden annyi akadékot vét az Isten jótévévoltanac, valamennyire őnnön magában nyugofic meg.

T I Z E N H A R M A D I C R E S Z .

*Hogy az kegyelemből való megigazulásban két dolgot kellyen
esünkbe vennünce.*

Rom. 3. v. 25.

ESitt pedig általán fogya, két tzikelt kell kivalképpen megnéznünce: tudniillic, hogy az Urnac éppen és egészle megmaradgyon az ő diczősége: az mi lelkeinc esmeretinc pedig az ő Iriletiben czendesi nyugodalma és igaz békesége megtartáséc. Láttunc azt melly gyakran és melly valóságosan intsen minket az Irás, hogy minden diczőséget az Istenec tulaydonitfuc, midőn az igazságról vagyon az tanítás. Es az Apastal bizonyittya hogy ez volt legyen rzillya az Istenec, az mellyre nézve, az Christusban az Igafságot nekünce ajándékozna, hogy az által kijelentén az ő Igafságot. Mindgyárt hozzá téfi pedig miczoda kijelentés legyen az, tudniillic ha ő igaznac esmertetic, és hogy megigazitsa azt, az ki az Iesus Cbristusban való hiten vagyon. Látodé hogy az Istenec igazsága elégge ki nem világofodic, hanemha czac ő tartatic egyedül igaznac: és ha az Igafságnac kegyelmét az kic nem erdemelic azokkalis közli. Illyen módon akarja ő hogy minden fáj bédugatafséc, és hogy az egész világ ő neki köteles legyen: Mert

Mert valamig az embernec vagyon az ő maga mentségére mit főlni, mind addig hia efic az Isten diczőségēnc. Illyenképpen tanit ő minket Ezechiel profetanál, melly igen diczősűc mi őret az mi hamiságinknac megfimerésével: Emlekezzetec meg (ugymond) az ti utaitokról és minden vétkeitekről, az mellyel meg vadtoc ferteztetvén: és visssa fogtoc tertzni az tinnen femeitec előtt, mindé ti gonofságitokért, az mellyeket ti czelekedtetec: és megtudgyatoc hogy én vagyoc Ur, mikor jót czelekefem veletoc az én nevemért, és nem az ti gonofságos vetkeitekért. Hogy ha ez foglaltatic bé az Istenec igaz esmeretiben, hogy az minnen hamiságinknac esmereti által megtörtetvén, gondollyuc, hogy ő mivelünce méltatlanockal jól tegyen: mit igyekezünce tehát az mi magunc nagy veszedelmével és kárával az Ur Isten jótévévoltanac, az mellyet ő minékünce kegyelemből mutat, diczőségēnc czac valamikic zinkétis ellopni? Hasonlatosképpen kiált Jeremialis: Az Bölcz ne diczekedgyec az ő bolczeségēnc, se az gazdag az ő gazdagságával, se az erős az ő erőfőségével: hanem az ki diczekedic az Urban diczekedgyec: nem de nem érteti meg, hogy el kellyen valami az Ur Istenec diczőségēnc, midőn az ember őnnön magában diczekedic? Ez dologra és tzilra vonssa bizonyára fent Pál ez igéket, midőn arra tanit, hogy egész a mi idvőségiünce az Christusban tétetert le, hogy senkiben nem egyebben, hanem egyedül czac az Urban diczekedgyünce. Mert azt jelenti, hogy az Isten ellen támad az és fétetségbe keveri az ő Isteni diczőségét, valaki czac egykic zinkét alitis magaeából valónc lenni.

2 Igy vagyon bizonyára, hogy, Soha mi ő benne nem diczekedünce igazán, hnnem ha az mi tulaydon diczőségünctől mindeneftől fogva búczút véstűnc és attul megválunc. Ez ellenben közönséges Regularnac kell ezt tartani: Hogy az Isten ellen diczekednec mind azoc, valaki őn magokban diczekednec. Mivelhogy azt tartya fent Pál, hogy ugy legyen ostan ez világ egyedül az Istenec adofságra kötelef, hogy ha az embereknec minden diczekedése való okoc elvétetic. Annakokaért midőn Esaias meghirdeti, hogy az Izraelnec megigazulása az Istenben leszen, egyferf mind hozzá adgya aztis, hogy az diczéretis az Istené lennac. Mintha azt mondaná, hogy az válastottac azért igazitatnac meg az Uról, hogy azoc ő benne, és nem másbā diczekednec. Mint kellyen pedig az Urban diczekednunc, arra czac az mellette való versbē tanitott; tudniillic, hogy megfkiüdyünce azon, hogy az Urban vagyon az mi igazságunc és az mi erőfégünce. Vedd esedbe azt, hogy nem czac köz megvállás kivántáséc, hanem ollyan, az melly esküvéssel legyen megerősiretvén: Hogy azt, ne alitfad, hogy czac valami nem tudom miczoda tetterett alázatofságot kellyen mutatnunc.

Nemis kell itt senkinec magát mentegezni, hogy ő semmit nem diczeke-
dic, midőn az ő tulaydon igaságát kevélség nélkül megefmélli: mért né le-
het annac olly megefméllése, az melly kevélséget ne szerzene. ninczis olly
kevélség, az melly tisztesség kívánást ne nemzene. Meggondollyuc an-
nakokaért, hogy mind az megigazulástól való egefi disputatióban, ez tzilra
és utolsó okrakeltyen nézni, hogy az Urnac az ő diczősége egéfi és tel-
lyeségesen megmaradgyon. Mivelhogy ő az ő igaságának bizonyítására,
öntötte ki, mi reanc (az mint az Apaltal bizonyította) az ő kegyelmét: ho-
gy egyedül czac ő legyen igaz, és megigazítsa azt, az ki az Christusban való
hité vagyó. Az hőnet más helyenis, midőn azt tanította volna, hogy az Ur az
idvőséget azért adta legyen minékünc, hogy az ő nevénc diczőséget di-
czőségsbé téné: Annakutánna mintha ismét az őt hozná elő, ezt teszi hoz-
zá: kegyeléből idvözitettettec, és Isté ajándékából, nem czelekedetekből,
hogy valaki ne diczekedgyéc: Es fient Peter, midőn arra emlékeztett, ho-
gy mi az idvőségsné remenségére azért hivattatturc, hogy mi annac erejét
hirdecsüc, az ki minket az ferétségsből az ő czudálatos világóságára hi-
vott, azzal minden kétségsnélkül azt akarja, hogy egyedül czac az Istennec
diczéreti ugy zengedezzenec az híveknec fülleikben, hogy az oc minden
testi kérkedéséget lezendesfitenec és elnyomjanac. Az summája ez, hogy
az ember az igaságának czac eggyetlen egy fikráczkáját sem tulaydonit-
hattya magának az Istennec káromlásánélkül, mert fiente annyi fakasztatic
és czipdestetic el az isteni igaságának diczőségséből, az mennyit mber ma-
gának tulaydonit.

3 Ha immár kérdgyüc, mi módon czendesitethessenc meg az Isten e-
lött az mi lelki esmeretinc, nem találunc egyebet, hanem hogy az igaság mi-
nékünc az Isten kegyelméből ingyen adatic. Jussön efünkbe mindenkor
az mit Salomon mond: Kiczoda mondgya, En megtisztítottam az én fíve-
met, megtisztítottam az én büneimtül: Bizonyára senki ninczen, az ki az bü-
nők nec mérhetetlen nagy árvizével el ne buritatnéc. Annakokaért kiki
minden, még az legtökéltecsébbis mennyen az őnnön lelki esmeretiben;
hánnya vessé jól meg az ő czelekedetit, miczoda léfsen végre annac kime-
netele? Czendeségsben nyughatiké, mintha igen fíepen helyén volnanac
minden ő dolgai az Ur Istennel; és nem faggattatnéc sóckal inkább ifonyat-
tos kinlódásáttal, midőn érzi azt, hogy az kárhozatnac mindenféle okai
legyenec ő benne, hogyha az ő czelekedeti ferént itiltetnéc meg? Midőn
az lelki esmeret az Istenre tekint, fíükség hogy avagy békesége legyen az ő
itiletivel, avagy az pokolnac röttegsével kénöztsáséc. Hijaban beféllunc
azért az igaságsról, hogyha mi azt olly igaságának nem tartgyuc, az mellynec
álhatatos voltán fundáltatván az mi lelkünc az Istennec itileti előtt meg né
álhatna.

álhatna. Ha vagyon az mi lelkünk nec, az mivel mind az Istennec sine előtt
rettetetlen elő állyon, és mind az ő itiletinc sentenciáját kételkedésnél-
kül el várja, ackoron bizonytal tudgyuc azt oftan, hog nyilván nem valami
magában költött igaságsra találtunc. Nem oknélkül állatrya azért az Apa-
stal ez tzickelt ollyan igen; mellynec favaival akarom inkább ez dolgot ma-
gyarázni, hogy nem az én magaméval. Hogyha az örököségsné igéreti (u-
gymond ő) az Törvényből vagyon, tehát hiába valóvá tétetött az Hit, és
az igéret eltöröltetett. Azt rekefíti előfer, hogy az hit hiába valóvá és sem-
mivé tétetett, hogyha az igaságának igéreti az czeleketek nec érdemeire
néz; avagy az törvennc megtartásáttal függ: Mert soha abban bátorságsal
senki meg nem nyughatnec: mivelhogy soha senki magában bizonytal né
rekefitheti, hogy ő az törvennc elegettett volna, az mint bizonyára nemis
reket annac soha senki czelekedetec által tellyeségsal eleget. Melly dolog-
nac bizonságit, hogy ember meffünnen né hozza, kiki mind bizonsága le-
het magának, az ki igyenes fíemmel akarja magát megtekinteni. Es ebből
megtettzic, melly mély és ferét verembe temesse az emberek nec elméjket
az képmutatás midőn olly bátran engeddegenec és kedveskednec ma-
goknac, hogy nem általlyac az ő hizelkedéseket az Isten itiletivel ellenbe-
renni, mintha azzal fenyegetnéc, hogy letétetic az itiletet véle. Az hivóé-
ket pedig az kic ön magokat megvisgallyac, sóckal külömb forgalmatof-
ságs gyótri és kinozza. Annakokaért minden emberek nec elsőben kétel-
kedniec kellene, és oftan fiente kétségsbe kellene esniec, ha kiki magának
megvetné fíamolna, melly igen nagy terhényomnája még őtet az adóságs-
nac, és melly igen meffé volna még az fíabott okverésné eltöltéséttől. Lá-
tod azért ez hitet elnyomattatni és eltöröltetni. Mert kételkedni, más el-
mével lenni, fels' ala lengedezni, akadozni, bizonytalan lenni, ideftova rán-
torgani, és végre kétségsbe esni, semmiképpen nem Hüt; henem ez az Hüt,
az elmét álhatatos bizonyofságsal és tökéletes bátorságsal megerősíteni,
és ha vagyon min megnyugodnod és bizonyofson megállanod.

4 Másodfor azt adgya hozzá, hogy az Igéret hasonatlan és hiába va-
ló lenne. Mert ha az bétellyesites az mi érdemünk től füg mikor jutunc
arra, hogy az Istennec jó tetemenyét elérde mellyüc? Sőt még ez másodic
tzikkelyis az elsőből következc: Mert az igéret nem tellyesitetic bé, ha-
nem czac azoknac az kic azt elhifíc. Hogyha azért az Hit elefic, az igé-
ret nec semmi ereje többé meg nem marad. Annakokaért adatic hit által
az örököség, hogy kegyeléből való legyen, az igéret nec megerősítésére.
Mert felöttecsébbis elégge megerősített, midőn egyedül az Isten irlalmasá-
ságsal gyamolitatic: Mert az irlalmaságs és az igaságs öröcké való kötésfél-
vadnac

Rom. 3. v. 26.

Eph. 1. v. 6.

Eph. 2. v. 8.
1. Pet. 2. v. 8.

1. Kov. 20. v. 9.

Rom 4. v. 14

Pfal. 119. v. 76

In Pfal. 88.
Tract. prioreSerm. 5. in
dedicat. tem-
pli.Ecl. 9. v. 1.
1. Cor. 2. v. 16

vadnac öfveköttette, az az, valamit az Iſtē kegyelmessen minékünc megger, azt hiven megis állja. Igy czelekedic ſ. David, mert minckelőtte kívánna hogy ő neki az Iſten igejēnc igéreti ſerint, az idvőſég megadatnē, ennek okat előſtet az ő irgalmaſágán fondollya. Legyen meg ennékem (ugymond) az te irgalmaſagod, az te Idvőzitéled az te beſéded ſerint. Es bizonyára méltán, mivelhogy ſemmi egyéb ok által nem inditatic arra, hogy minékünc valamit igérjen, hanem czac az ő irgalmaſága által. Annakokaért azon nyugodgyunc meg az mi egēſ reméſégünckel, azon veſűc erős fundamentumunkat, és né nézzűc ugy az mi czelekedetinket hogy azokot ſegédſégül vennőc. Es hogy azt né alitſad, hogy mi itt valami uydolgot mondunc, Szent Agoſtonis azt tanittya, hogy így kellyen czelekedni. Mind öröcké (ugymond) uralkodic az Chriſtus az ő ſólgaiban. Azt az Iſten megigérte, az Iſten mondotta azt, ha ez keves, az Ur eskütt meg ezen. Mivelhogy azért nem az mi érdemeinc ſerint, hanem az ő irgalmaſága ſerint erős az igeret, ſenkinēc nem kell azt rettegeve predikallani, az miben nem kételkedheric. Es ſ. Bernardis: Kiczoda idvőzülhet tēhat? ugymondnac az Chriſtus tanitváni. ő pedig mond: Az embereknel lehetetlen ez, de az Iſtennel né, Es mindē mi örömműc, ez az mi egyetlen egy vigasztalűnc; ez az mi reméſégünck nec egēſ ſuta. Mivelhogy azért bizonyofoc vagyunc abban hogy az Ur megczelekedheti; mint vagy on pedig az ő akarattya: Kitudgya azt, ha haragra legyene avagy ſeretre méltó? kiczoda tudgya az Urnac értelmet! avagy kívólt neki tanaczofa: Itt általánfogva ſűkség hogy az hitjőyjön ſegitſégre: itt ſűkség hogy mellettűnc fogja az igazſág, hogy az mi az Atyánac ſivébe vagy on elrőytve mi felölűnc, az lélec által megjelenyēc, és az ő lelke, az melly ő rólla bizonságot teſen, elhiteſſe az mi ſivűnkkel, hogy mi Iſtennec fiaí vagyunc: Azzal hiteſſe pedig el; hogy ő minket kegyelemből ingyē hijon, és megigazitſon hit által: az mellyekben tudniſlic, mint egy közép által menetel vagyó az öröktűl fogva való elválatſról, az jövendő diczőſégre. Rövideden így kell rokeſtenűnc: Az Irás mutattya, hogy nem erőſſec az Iſten igéretei, hogyha az lelki eſmeret nec bizonyos hiedelme által keményen el nem fogattatnac. Es az hól kételkedés avagy bizontalankodas vagy on, azt mondgya, hogy ott azoc haſontalanoc legyene. Viſontag iſmet azon Irás mondgya, hogy az igéret ec ſemmit nem teſt nec, hanem czac mint az viz i haboc ideſtova hányattatnac, és tantorganac, hogyha az mi czelekedetinkhöz támaſkodnánanc. Annakokaért avagy az mi igazſágünknac kell ſenekre menni avagy nem kell az czelekedetekre nézni, ſe ſamba azokat nem kell tudni, hanem czac az hit nec legyene helye, az melly nec terméſeti ez, hogy az ſűlcit nyiſſa fel, és ſemcit béhunnya. az az, hogy az egy Igéretre figyelmezzen, és gondolattyát elfordí-

elforditſa az ember nec minden méltóságátul, avagy érdemétűl. Illyenképpen tellyeſſedic bé az Zachariáſnac amaz jeles jövendölēc: Hogy minēkutánna eltöröltetic az Föld nec hamisága, kiki mind az ő baráttat az ő ſőlörőve és fügefaja alá hija. Holott azt érteti az Profēta, hogy az hivőc, né veſic különbben az igaz békeſég nec haſnát, hanem az bűnőc nec megbo czányattya utan. Mert ez haſonlatofſágot kell meggondolni az profētákban, midőn őc az Chriſtus orſágául ſólnac: hogy az Iſtennec teſti küſő áldáſit, mint az lelki jóknac példázatit ugy hozzac elő. Innet az Chriſtus békeſég nec királyánac, és mi békeſégünck nec nevezetic. Mert ő czēdefitile az lelki eſmeret nec minden habjait. Hogyha ſuta és módgya kérdetic, arra az áldozatra kell menni, az melly által az Iſten megengeſteltetett. Mert ſoha meg nem ſűnic töttegni, az ki bizonynal nem tartya azt, hogy az Iſten azzal az egy áldozattal engeſteltetſék meg, az melly által Chriſtus az ő haragját elviſelte. Végezetre, hogy ſoholegyébűrt ne kellyen minékünc békeſéget keretűnc, hanem czac az mi megváltó Chriſtusunknac röttegeſében.

De miért élec homályofb bizonyitaffal? mindenűtt tagadgya ſ. Pál, hogy az lelki eſmeret nec bizonyos békeſég ec, és czēdeſ örömc maradgyon, hogy ha ember azt bizonynal nem állattya, hogy hit által igazitattunc meg. Honnēt légyen pedig ez a bizonyofſág, egy ſerſmind megmagyarazza; tudniſlic, Midőn az Iſtennec ſerelme kiontatott az mi ſivēnkbe az ſeut lélec által. Mintha azt mōndanája, hogy az mi lelkeinc különbben meg nem czēdeſitet nec, hanemha bizonynal elhittük azt, hogy az Iſtē nec kédvēben legyűnc: Innet vagy on hogy máſuttis minden iſtenfélőc nec ſemellyēben ezt kiáltſa: kiczoda ſakaſtana el minket az Iſtennec ſerelmetűl, melly vagy on az Ieſus Chriſtusban? Mert mi mindaddiglan, akar melly kis ſellőcz kétűlis megrettenűnc, miglen ez kikötő partra né jutunc: Még az halálnac ſetetſégēbenis bátorságoſoc leſűnc pedig, valamiglē az Iſtē minékünc paſtorunknac mutattya magát. Annakokaért mindazoc az kic azt czacozgjac, hogy mi az hit által ugy igazulunc meg, hogy, minēkutána ugyan ſűlettettűnc, igazan élűnc; de az ollyanoc az kegyelom nec edes völtat nem koſtoltac annyira meg, hogy az Iſtent ő nekic kegyelmeſ nec lenni meggondolnac és elhinnēc. Ebből azis kőverkezic, hogy illyenképpen, egy ſálnē le tudgyanac jobban az Törökőcnel, és egyéb iſtentelen pogányoknál igazaban könyörgeni. Mert ſemmiképpen nem igaz az hit, az mint ſ. Pál bizonyittya, hanem ha elöttűnc mondgya el és belenc adgya az Atyánac ſerelmetes nevét, ſőt ha az mi ſájunkat fel nem nyittya, és minket fel nem ingatimez örvendetes kiáltáſra; Abba, ſerelmeſ Atyánac! Az mellyet

Fffff

Zach. 3. v. 9

Eſa. 9. v. 6.

Eph. 2. v. 14

Rom. 5. v. 5.

Rom. 5. v. 6.

Pfal. 23. v. 4

Gal. 4. v. 6.

Eph. 3. v. 12.

stusban szabadságunc, és bizodalommal való menetelünc az ő benne való hitnec általa. Es bizonyára né történc minékünc, az mi természetünc ugyan fületésénéc ajandekából, az melly, miképpen hogy ez testben mindékör tellyeségtelen, azonképpen az kétségeskedésnek is sokféle okait foglallya magában. Annakokaért fűkleg ez orvossággal élni, hogy az hívek bizonynal állásac azt, hogy őc az mennyeknec orfágánac örökfeget, semmi egyéb igalsággal nem remenlhetic, hanem hogy egyedül czac ingyen való kegyelemből tartassanac igazaknac, mivelhogy az Christus testében legyenec oltatván. Mert az mi az megigazulást illeti czac merő üres kéz az Hit, az melly az miénkből semmit véle nem visen az Isten kegyelmenec megferzésére, hanem egyedül czac az Christustól veszi, az miből nekünc fogyatkozáfunc vagyon.

TIZENNEGYEDIC RESZ.

Minemü kezdeti és fűntelen való nevekedeése legyen az megigazulásnac.

HOgy ez dolog annyival világosb értelmü legyen, fontollyuc meg azt, miczoda igalsága leheffen az embernec az ő életinec egész folyásában. Négy garádiczot czinállyunc pedeig. Mert az emberec avagy az Isténec sémi esmeretivel nem bírván, az bálványozásban merűltenec: avagy az sacramentomok által az anya fűnt Egyházban bévétettec, de életeknec tisztátalanságával, az Istent, az mellyet fűjockal megvallanac, megtagadván czac névvel Keresztüenec: avagy képmutatóc, kic az ő fűvéknec gonofságát puffitaz fűnnyil testic és fedezic: avagy az Istennec lelke által uyjonnán fűlettettenec; és igaz fűntségre igyekez nec. Az mi az elsőket illeti, ha azokat az természetnec ajandéki fűrint kellyen itülnie, tetétül fogva talpiglan czac egy fűkra jó sem találtatic bennec, hanéha az Irást akarjuc hamiságban vádolni, midön az Adamnac minden fűainac imez nevezeteket adgya; hogy czalárd és megáltalkodott fűvöec, hogy az ő fűvöknc minden találmanya gonof legyen gyermekségetől fogva, hogy hiába valóc legyenec az ő gondolati, hogy az Istennec semmi fűlelme nincz az ő fűmec előtt, hogy közülöc az Istent fűnki nem esmeri avagy keresi. Rövüdeden hogy test legyenec, az melly név alatt érter nec mind az czelekedetec, az mellyeket fűnt Pál előfűamlál, paráználkodás, házasságtörés, fűtatalanság, fűmtelenfeg, zabalodás, bálványozás, büvölésbáyolás, ellenkedes, verfengés, irégység, harag, visfűavonyás, tisztátalanság, parrütes, gyűlölség, emberölés, és mindé fertelmesség é: minden utalatofság az melly meggondoltathatic. Ez tudnüllic, az méltoság, az mellyben bizakodván kérkedhetic, és kevéelkedhetic. Hapedig közülöc némelleyec jó erkölczöknc tisztéségével megékesitettenec, az mellyek az embereknél valami fűtségnec fűnét mutattyac: mind-

Jerem. 17. v. 9.
Gen. 8. v. 21.
Pfal. 94. v.
II. 9.
Pfal. 14. v. 2.
Gen. 6. v. 3.

Gal. 5. v. 19.

azáltal holott tudgyuc azt hogy az Isten nem gondol az külső fűnnel, az jo czelekedetecnec fűntec az kut fejeré kell által fűgnünc, ha azt akarjuc hogy azoknac valami érrekec legyen az igalságra. Meg kell, mondom, azt látnünc, az fűvnc miczoda indulatryából fűarmazzanac. Noha pedig itten igen fűeles befűdre való mező nyilatkozik előnkben, de mivelhogy rövid fűockalis megmagyaráz tathatic az dolog, az tanításban én, az mennyire lehet rövid által uton akaroc előmenni.

2. Elofer nem tagadom, hogy Isten ajandéki legyenec mind azoc az fűep adományoc, az mellyec az hitelenekben fűnlenec, Mert nem fűstrattam ugy meg az közönséges éfűtül s' értelemtül, hogy azt vittatnám, hogy ninczé sémi külömbség az Titus és Trájanus igalsága, mérték letetsége és igyenesége között, és az Caligula, vagy Nero, vagy Domitianus dűhofsége, mérték letetsége, és fűörnyű kegyetlensége között, az Tyberiusnac utalatos fűatalankivánsági között, és az Vespasianusnac, ez aránt, maga megtartoztáfá között. Es (hogy külömkülön az jószágoknac és vétkeknec előfűalásával nekéfedelmezűnc) az Igaznac és az Törvénnec megtartáfá és megtűláfá között. Mert olly nagy külömbség vagyon az igaz között és az hamis között, hogy annac még czac az holt képerölis megfűtséc. Mert miczoda jól redélt dolog maradna meg ez világon, hogy ha mi ezt őfűve akarnóc elegyíteni és zavarni. Annakokaért az Űr Isten az tisztéséges és rutságos dolgoknac külömbségét né czac bémetzette mindé embereknec elmecjekbe; hané azont gyakorra megis erőfűtiti, az ő gondvifelésénec sáfarkódáfá által. Mert láttyuc, melly fűc aldáfával ez jelé való életnec ékeséti ő meg azokat, az kic az jószágnac és tisztéségnec követésére adgyac az emberec között magokat. Né ugy bizonyára, hogy ez külső jószágoknac árnyéka és ábrázatya, az ő jóteteményénec czac az legkífűbikeris el erdemelhetné: hané hogy ugy tettic ő neki hogy illyenképpen megmutáfá azt, melly igé fűve fűrint kedvellye ő az bizonyai igalságot; holott ő az Igalságnac, még czac az külső és tettettöt módgyát sem hadgya juralónélkül. Ebből következc az mit nem rég megvallottunc, hogy ez jószágc, avagy inkább árnyéki az jószágoknac, akarmelly kifűdedec legyenek is, mindazáltal ugyan Isten ajandéki, mert semmi miczen czac akar mi módön is diczétretes az mi ő tölé nem fűarmaznec.

3. De ugyan még sem kevesbé igaz az mit fűnt Agoston ír, hogy azoc mindnyájan, az kic az egy Istennec Religioján ninczenec, akar őc melly nagyra becűltesfenek is az náloc vélt jószágokért, nem czac semmi jutalomra, hanem inkább büntetéste legyenec méltóc: azért hogy az Istennec fűnta javait, az ő fűveknec fertelmességével megtűstátalanittyac. Mert noha az Istennec esközei legyenec, az emberec ruffáságánac az Igalság,

Fffff 2

Act. 13. v. 1.

Lib. 4. cont.
Iulian.